

2017

ARCHEOLOGIENOTA WICHELEN – MARGOTE

ADEDE Archeologisch Rapport 270

SEBASTIEN VAN WETTER
GAËLLE ROCHTUS

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 270

ARCHEOLOGIENOTA WICHELEN – MARGOTE

SEBASTIEN VAN WETTER

GAËLLE ROCHTUS

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys & David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.4.1	Klooster- en schoolgebouw volgens IOE	- 12 -
2.4.2	Directeurswoning volgens IOE.....	- 16 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 17 -
2.6	Randvoorwaarden	- 19 -
2.7	Werkwijze	- 19 -
3	Assessmentrapport.....	- 28 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 28 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 30 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 30 -
3.2.2	Quartair geologisch	- 31 -
3.2.3	Bodem	- 33 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 33 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 34 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 35 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 36 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 37 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 38 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 38 -
3.3.1.1	Wichelen	- 38 -
3.3.1.2	School en klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo.....	- 39 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 41 -
3.3.2.1	Kaart van het Land van Aelst van Horenbault (1619).....	- 41 -
3.3.2.2	Kaart van Villaret (1745 – 1748).....	- 43 -
3.3.2.3	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 44 -
3.3.2.4	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 45 -

3.3.2.5	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 46 -
3.3.2.6	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 47 -
3.3.2.7	Luchtfoto 1971	- 48 -
3.3.2.1	Luchtfoto 1979 -1990	- 49 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 50 -
4	Besluit	- 52 -
4.1	Onderzoeksvragen.....	- 52 -
4.2	Samenvatting onderzoek.....	- 54 -
5	Bibliografie.....	- 56 -
6	Lijst van plannen.....	- 57 -
7	Lijst van figuren	- 59 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2017L89
Site	WICHELEN – MARGOTE
Projectsigle ADEDE	WIC-MAR
Ligging	Margote 110, Wichelen (Oost-Vlaanderen)
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 122574,684m Y: 188424,446m Punt 2 (ZW): X: 122451,361m Y: 188319,108m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Wichelen Afd. 1; 0356/00V003; 0356/00W003; 0350/00K000. Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Sloop huidige bebouwing, nieuwbouw residenties , renovatie kloostergebouw
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 201700184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Van Wetter S., Rochtus G., 2017, Archeologienota Wichelen - Margote, ADEDE Archeologisch Rapport 270, Gent.
Grootte projectgebied	6304m ²
Periode uitvoering	December 2017
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plannr. 4

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

WICHELEN - MARGOTE

Plannr. 1
Topografische kaart

2017L89 11/12/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

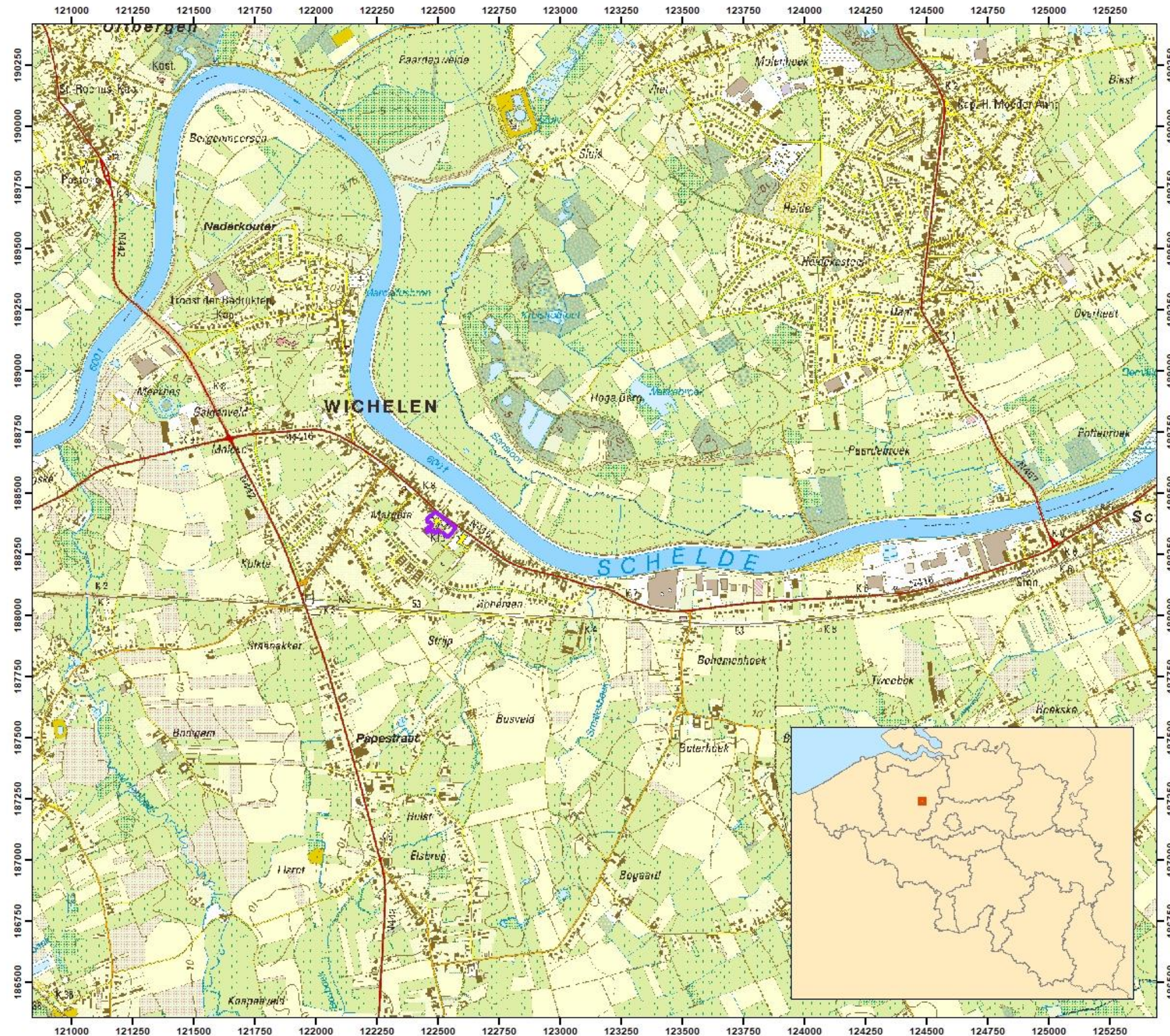
N

0 1100

Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

WICHELEN - MARGOTE

Plannr. 2
Orthofoto 2016

2017L89

11/12/2017

© AGIV

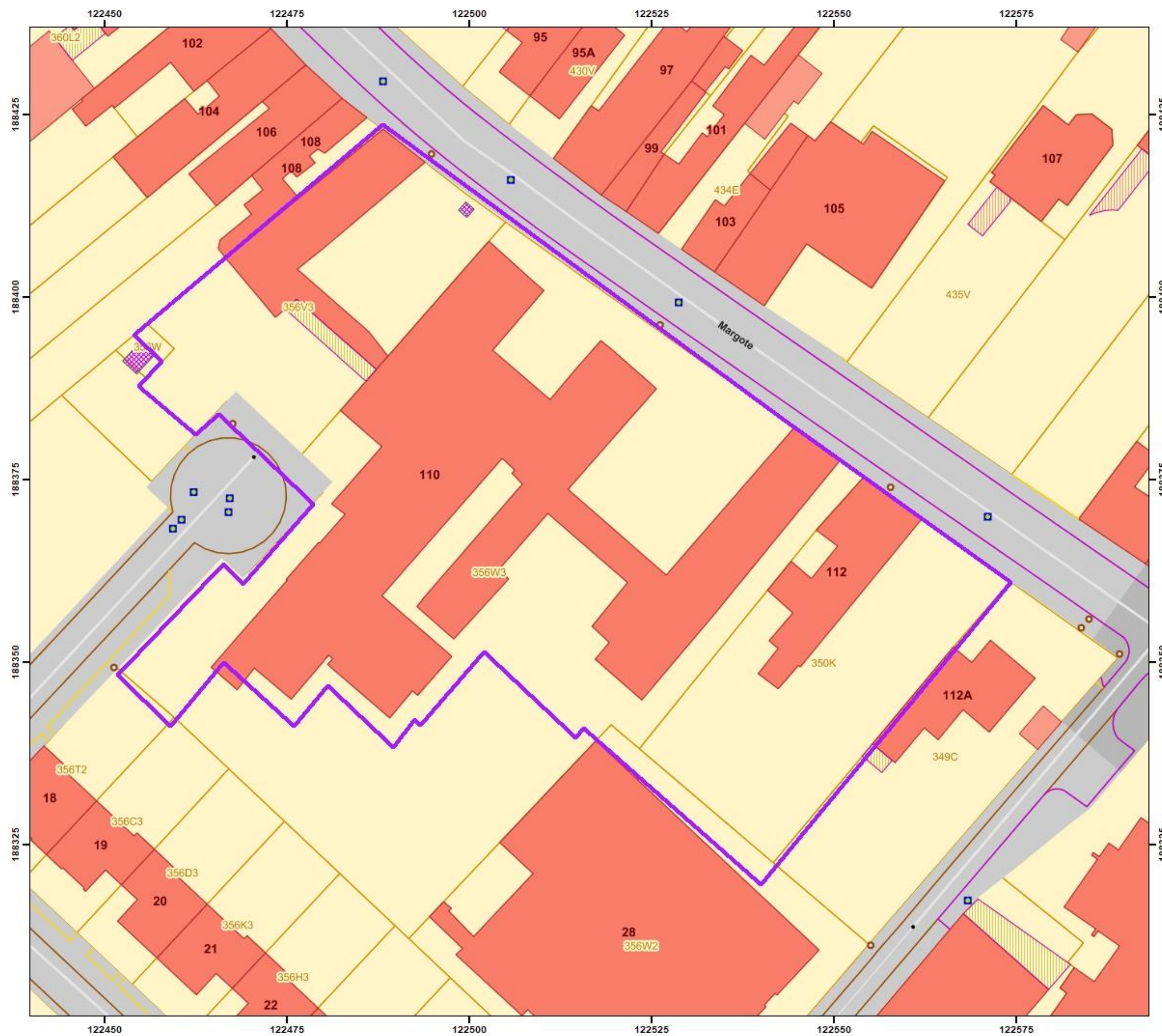
Legende

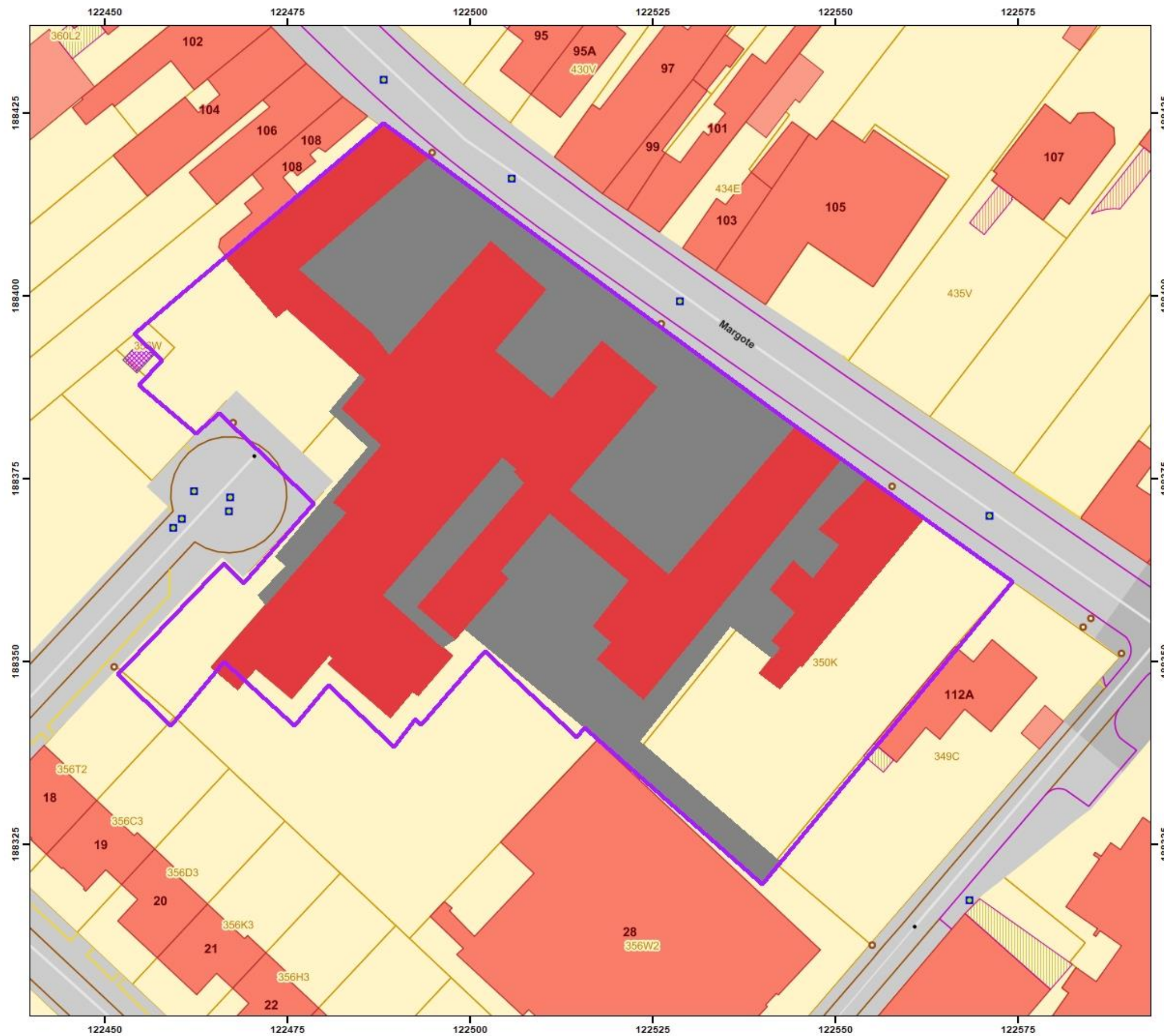
 Projectgebied

0 180
Meter

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied werd tot op heden nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische waarden gekend. Deze CAI meldingen zullen verder worden verder besproken in §3.4 Historische situering van het projectgebied.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ter hoogte van Margote 110 - 112 in Wichelen. Het onderzoeksgebied omvat een klooster- en schoolgebouw ter hoogte van huisnummer 110 en een aan de school gerelateerde directeurswoning ter hoogte van huisnummer 112. Beide gebouwen staan in de inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed.

Aan de straatkant zijn drie schoolgebouwen gelegen. Het centrale U-vormige gebouw is het meest prominente gebouw en loopt achteraan over in het klooster. Dit gebouw wordt ten oosten en ten westen geflankeerd door de twee andere langwerpige schoolgebouwen. De twee open ruimtes tussenin de gebouwen zijn volledig verhard met betondallen en deden dienst als speelplaats. Beide speelplaatsen worden in het zuiden gescheiden van de rest van het terrein door een overdekte buitenruimte en een muur. Onder de twee speelplaatsen loopt van noord naar zuid een afwateringssysteem. De voorzijde van het terrein wordt van de straatkant gescheiden door twee bakstenen muren. Ter hoogte van het U-vormig gebouw zijn twee openingen in de bakstenen muur waarlangs de in- en uitrit de straat bereikt. Deze oprit bestaat uit verharding in klinkers. Tussen het U-vormig gebouw en de oprit liggen een grasperk en twee bescheiden tuinperkjes.

Achter de schoolgebouwen ligt het kloostergedeelte. Dit gebouw is langwerpig met achteraan naar het oosten toe een uitstulping. Tussen het kloostergebouw en de oostelijke schoolvleugel ligt een parking in klinkers die plaats biedt aan 10 wagens. Ten westen van het kloostergebouw en ten zuiden van de westelijke speelplaats ligt een grasveld tot tegen de perceelsgrens. Het kloostergebouw wordt ten westen en ten oosten omzoomd door een verharding in betondallen en in het zuiden en zuidoosten door een smalle strook gras tot tegen de perceelsgrens. De totale oppervlakte van de school- en kloostergebouwen komt op ca. 1090m².

De directeurswoning heeft een oppervlakte van ca. 234m². De woning ligt met de korte zijde tegen de straatkant in het westen van het perceel. De rest van het perceel bestaat uit tuin en boomgaard. In het midden van de tuin ligt een gastank.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 5.

2.4.1 Klooster- en schoolgebouw volgens IOE¹

Vrij imposant bakstenen complex in eclectische stijl met voornamelijk neogotische elementen in de oudste kloostervleugel met kapel. Vrij ingewikkelde plattegrond. Aan de straat ingeplant begin 20ste-eeuwse schoolgebouw met U-vormige aanleg omheen het voorhof, zie oude prentbriefkaarten voorheen afgesloten door een fraai ijzeren hek en voorzien van een beeld van de Heilige Vincentius. Pal achter het middenrisaliet, haaks gebouwde lange kloostervleugel met achteraan links uitbouw met kapel. Rechts achteraan bevond zich de boerderij met bedrijfsgebouwen. Links en rechts van het U-vormig hoofdgebouw sluiten bakstenen muren de speelplaatsen af die aan de oost- en westzijde op hun beurt begrensd worden door lage schoolvleugels voor respectievelijk de Vrije Basisschool Wichelen en daarbij horende kleuterschool.

Centraal U-vormig schoolgebouw (1908) met symmetrische opstelling met middenvleugel van zeven traveeën en twee bouwlagen met centrale topgevel boven de drie middentraveeën en afdekkend schilddak. Zijvleugels van twee traveeën met twee bouwlagen onder leien schilddaken. Aanleunende gangen aan de voorhofzijde met toegangsdeur aan de straatgevel, respectievelijk tot de school en het klooster, onder lessenaarsdaken. Horizontaal gemarkeerde gevels door gele bakstenen speklagen en aflijnende baksteenfriezen onder de kroonlijst. Verticaliserende traveenissen onder korfboogvormige boogvelden met rechthoekige vensters met kleine roedeverdeling in de benedenvensters. Zijgevels uitziend op de speelplaatsen, sterk geritmeerd door rechthoekige vensters onder boogvelden; benedenvensters met ijzeren I-lateien en kleine roedeverdelingen.

Achter middenrisaliet van voorbouw, aansluitende oudere neogotische kloostervleugel van twaalf traveeën en oorspronkelijk één en nu twee bouwlagen onder leien zadeldak met getrapte dakvensters, zoals hoger vermeld gebouwd in meerdere fasen (1874, 1877, 1895). Langsgevels, op de toegevoegde bovenverdieping horizontaal gemarkeerd door hardstenen speklagen ter hoogte van de onder-, boven en tussendorpels van de hardstenen kruiskozijnen onder rondboogvormige boogvelden; sierankers op de penanten. Getoogde benedenvensters. Deur met bovenlicht en origineel neogotisch schrijnwerk met klinknagels en fraai ijzeren beslag met leliemotief. Traveeën ter hoogte van de kapel aan de westzijde afgewerkt met getrapte geveltop en ingeschreven spitsboog met kruiskozijnen op de bovenverdieping en bolkozijn in de top. Middenpenant met nis en beeld van Sint-Vincentius onder puntgevel met kruisbekroning.

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: School en klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/77690> (geraadpleegd op 12 december 2017).

Achterpuntegevel van kloostervleugel met getrapte topstuk en Brugse travee met drielicht en kruiskozijn. Aan de oostzijde van klooster, aangebouwde kapel opgetrokken in 1877 en vergroot in 1895. Architect vooralsnog niet bekend. Gebedshuis van vijf traveeën met lancetvensters, onder snijdend zadeldak met zeshoekig houten klokkentorentje onder hoge naaldspits op de kruising met het kloostergebouw. Oostgevel van de kapel afgewerkt met trapgevel verlicht door drie hoge lancetvensters en topoculus; versneden steunberen op de hoeken. Ten zuiden, parallel aan de kapel gebouwde sacristie en bureau van de overste in neogotische stijl, met één bouwlaag onder steil zadeldak, door een overdekte gang verbonden met de kapelvleugel. Kenmerkende achterpuntegevel met topstuk en twee kloosterkozijnen in spitsboognissen; sierankers in de top.

Interieur. School en klooster hebben een sober interieur met behouden circulatiegangen met tegelvloeren; een beglaasde dubbele deur naar de eetkamer is nog voorzien van een geëtst glas met voorstelling van de verschijning van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes voor Bernadette en jaartallen "1858" en "1911".

Kloosterkapel: eenbeukige kapel van vijf traveeën met rechte koorsluiting, overwelfd met een houten spitstongewelf met sobere beschildering van de gewelfribben rustend op hardstenen consoles. Thans versoberde decoratie met witgeschilderde muren boven een roze geschilderde hoge plint en donkerroze omlopende band ter vervanging van de vroegere omlopende fries; nieuwe vloer. Fragmentarisch bewaarde beschilderingen op doek daterend van 1930 en naar verluidt uitgevoerd door Janssens uit Sint-Niklaas met op de koorwand de voorstellingen van engelenkoren, engelenhoofdjes en een omlopend opschrift boven de vensters. De drie neogotische figuratieve glas-in-loodramen, volgens literatuur geplaatst in 1896, stellen Sint-Jozef, de Moeder Gods en Sint-Vincentius voor. De overige tien lancetvensters zijn voorzien van glas-in-loodramen uit het interbellum met medaillons met opschriften van de goddelijke deugden: Geloof, Hoop, Liefde, Rechtvaardigheid en Sterkte, links en Gehoorzaamheid, Armoede, Zuiverheid, Voorzichtigheid en Matigheid, rechts. Glasramen in de jaren 1990 gerestaureerd door kunsthistorica en restauratrice Aletta Rambaut.

Figuur 1. Zicht op het schoolgebouw.

Figuur 2. Zicht op het kloostergebouw.

2.4.2 Directeurswoning volgens IOE

Vrijstaande burgerwoning, ingeplant op de rooilijn links van het kloostercomplex, volgens het kadasterarchief gebouwd in 1911 door particulieren, in 1923 aangekocht door het klooster als woning voor de Eerwaarde Heer directeur en gemoderniseerd. Bakstenen dubbelhuis met asymmetrische opbouw, van twee en één brede travee met respectievelijk één en twee bouwlagen onder een afzonderlijk mansarde- en zadeldak van kunstleien. Opgetrokken uit orangerode baksteen op gecementeerde plint in breuksteenverband, horizontaal gemarkeerd door gecementeerde speklagen en hardstenen kordons. Brede rechter travee met bekronende schoudergevel afgewerkt met hardstenen dekstenen; rondboogvormig zoldervenster en overhoeks bakstenen decoratief motief erboven. Linker travee afgewerkt met een bakstenen muizentand. Getoogde muuropeningen met bewaard origineel schrijnwerk met roedeverdeling en gekleurd glas in de bovenlichten van de brede benedenvensters. Gekoppelde bovenvensters in de rechter travee. Links aansluitende tuinmuur van betonplaten, bovenaan versierd met guirlandes en bloemenkorven in reliëf, geplaatst in 1924.²

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Directeurswoning van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/77691> (geraadpleegd op 12 december 2017).

Figuur 3. Zicht op de directeurswoning.

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande ontwikkeling van het projectgebied zal worden uitgevoerd in drie verschillende fases. De eerste fase bestaat er uit dat de bestaande schoolgebouwen, de directeurswoning en de verharding gesloopt zullen worden. In een tweede fase zullen er in de plaats van de gesloopte

schoolgebouwen twee nieuwbouwappartementsblokken gebouwd worden. Beide blokken hebben drie verdiepingen. Blok 1 is goed voor 21 appartementen terwijl blok 2 er 7 zal hebben. Blok 1 heeft een oppervlakte van ongeveer 842m², blok 2 ongeveer 246m². De fundering van de nieuwbouw zal tot op vorstvrije diepte (-80cm) gaan. Onder de fundering komt rondom het gebouw nog een aardingslus te liggen. De vloerplaat zal ongeveer 40cm diep gaan. Er zijn in de plannen geen kelderruimtes voorzien. De derde fase bestaat uit de renovatie van het kloostergebouw. Dit gebouw krijgt een nieuwe bestemming in de vorm van 15 assistentiewoningen. Blok 1 telt op het gelijkvloers maar 4 appartementen, de rest van de gelijkvloerse verdieping wordt ingenomen door parkeerplaatsen, bergplaatsen en technische ruimtes. De bovenverdiepingen bestaan uitsluitend uit appartementen. In totaal zijn er in blok 1 drie liftschachten. In blok 2 zijn er twee appartementen, een technische ruimte, een berging, een inkomhal en een lift- en traphal voorzien op het gelijkvloers. De aanwezigheid van vier liftschachten houdt in dat er ook vier liftputten zullen worden gegraven, de exacte diepte hiervan werd niet meegedeeld.

Vooraan de blokken komt er verharding in waterdoorlatende klinkers als toegang tot het gebouw, maar vooral groenzone. Achteraan beide blokken komt een terrasgedeelte, een tuingedeelte en enkele tuinbergingen. Achter het tuingedeelte komt verharding en een ruime parking voor in totaal 54 wagens. De verharding zal bestaan uit waterdoorlatende klinkers en de parkeerplaatsen zelf uit dolomietverharding. Tegen het kloostergebouw komt nog een fietsenstalling. Tussen blok 1 en blok 2 komt ook verharding in waterdoorlatende klinkers te liggen die aansluit op het parkinggedeelte achter blok 1 en 2.

Achteraan blok 1 komen 3 regenwaterputten te liggen met een capaciteit van 20.000l, de overloop van deze putten komt uit in twee infiltratieputten met een capaciteit van 4190l en een oppervlakte van 7.24m². Achteraan blok 2 komt 1 regenwaterput met een capaciteit van 20000l en een infiltratieput met een capaciteit van 4190l en een oppervlakte van 7.24m². Er wordt gewerkt met een gescheiden afwateringsstelsel. Centraal onder blok 1 komt een septische put met een capaciteit 17.500l. Aan de voorzijde van het kloostergedeelte komt een septische put met een capaciteit van 6.500l. En aan de voorzijde van blok 2 komt een septische put met een capaciteit van 4.200l.

Voor een inplantingsplan van de ontworpen toestand wordt verwezen naar plannr. 6a.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien de huidige bebouwing nog gesloopt moet worden kan een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem enkel worden uitgevoerd in uitgesteld traject.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
 - Gewestplan

- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

 ADEDE
SEARCH & RECOVERY

WICHELEN - MARGOTE

Plan nr. 5
Inplantingsplan bestaande toestand

2017L89 11/12/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

 N

0 30
Meter

 ADEDE
SEARCH & RECOVERY

WICHELEN - MARGOTE

Plan nr. 6a
Inplantingsplan geplande toestand

2017L89 11/12/2017

© AGIV

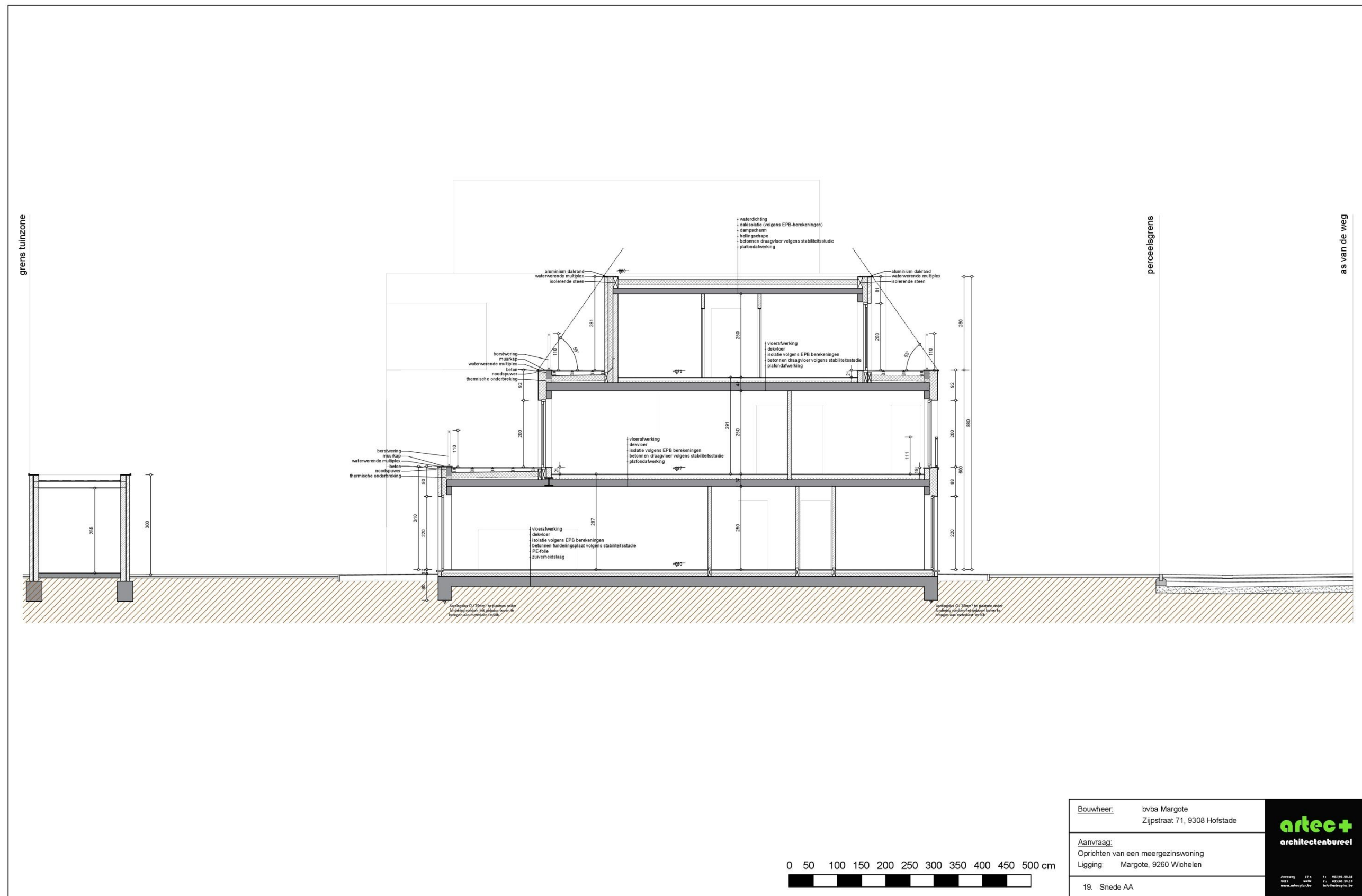
Legende

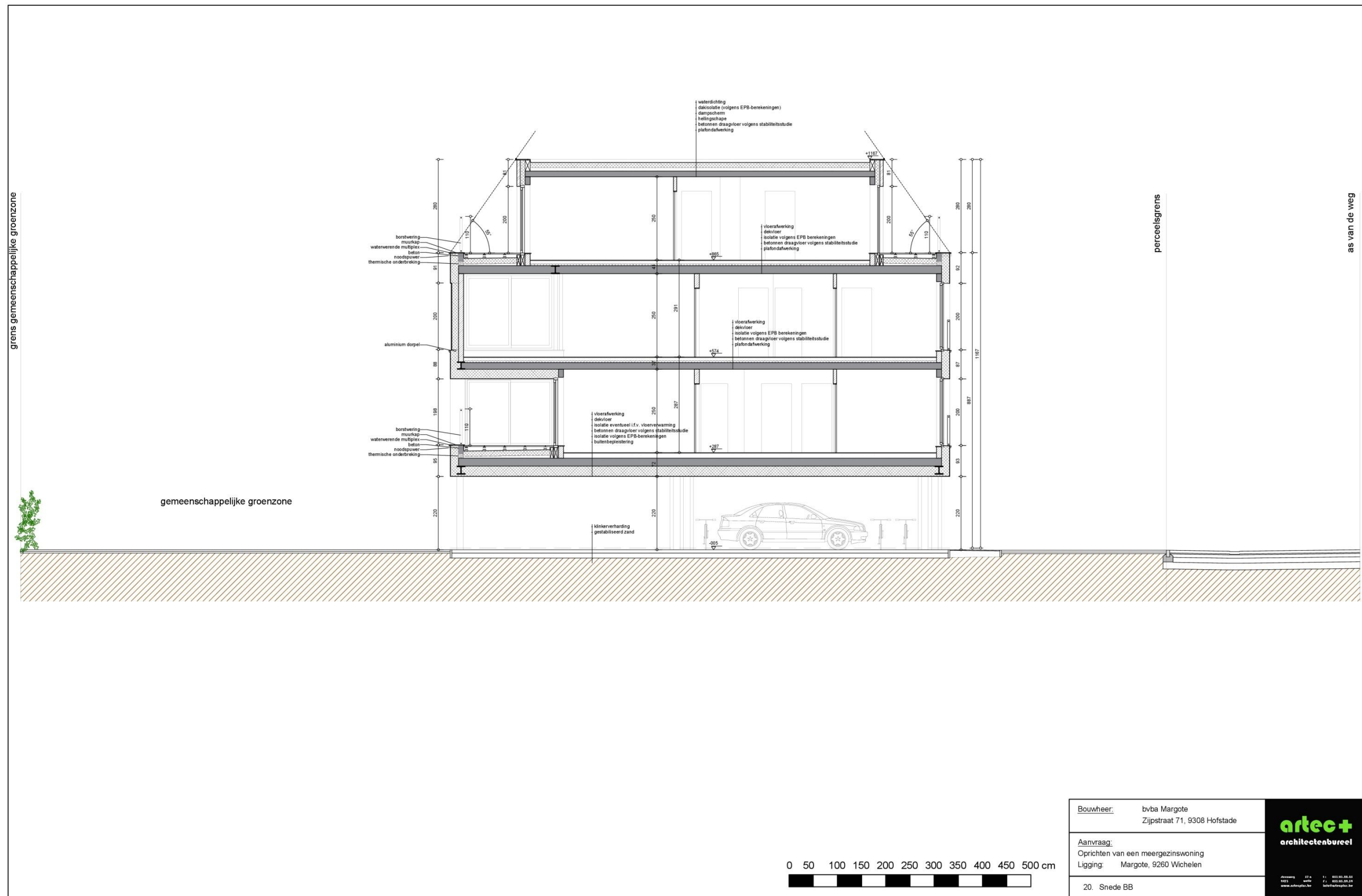
 Projectgebied

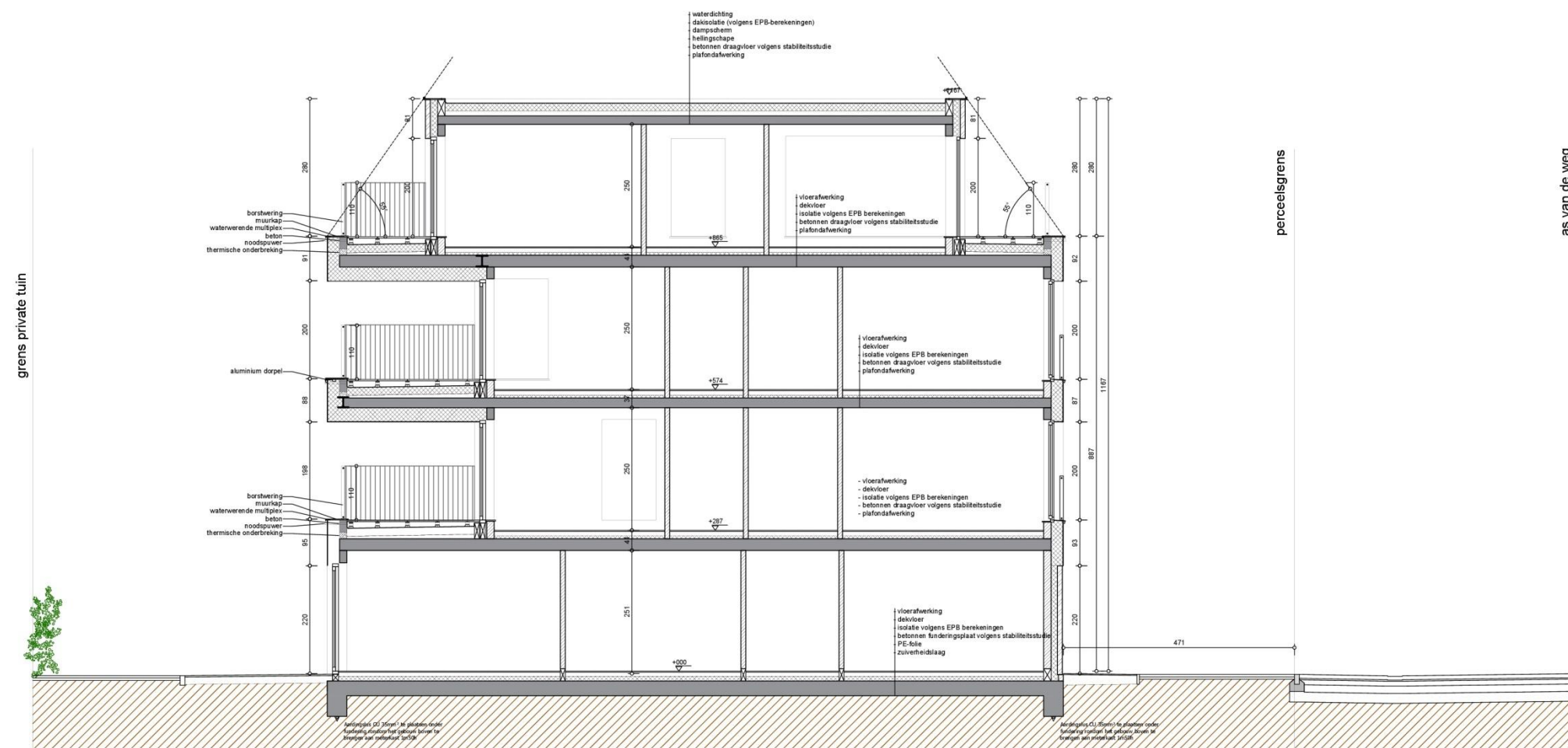
 N

0 30
Meter

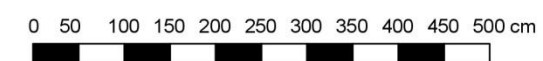

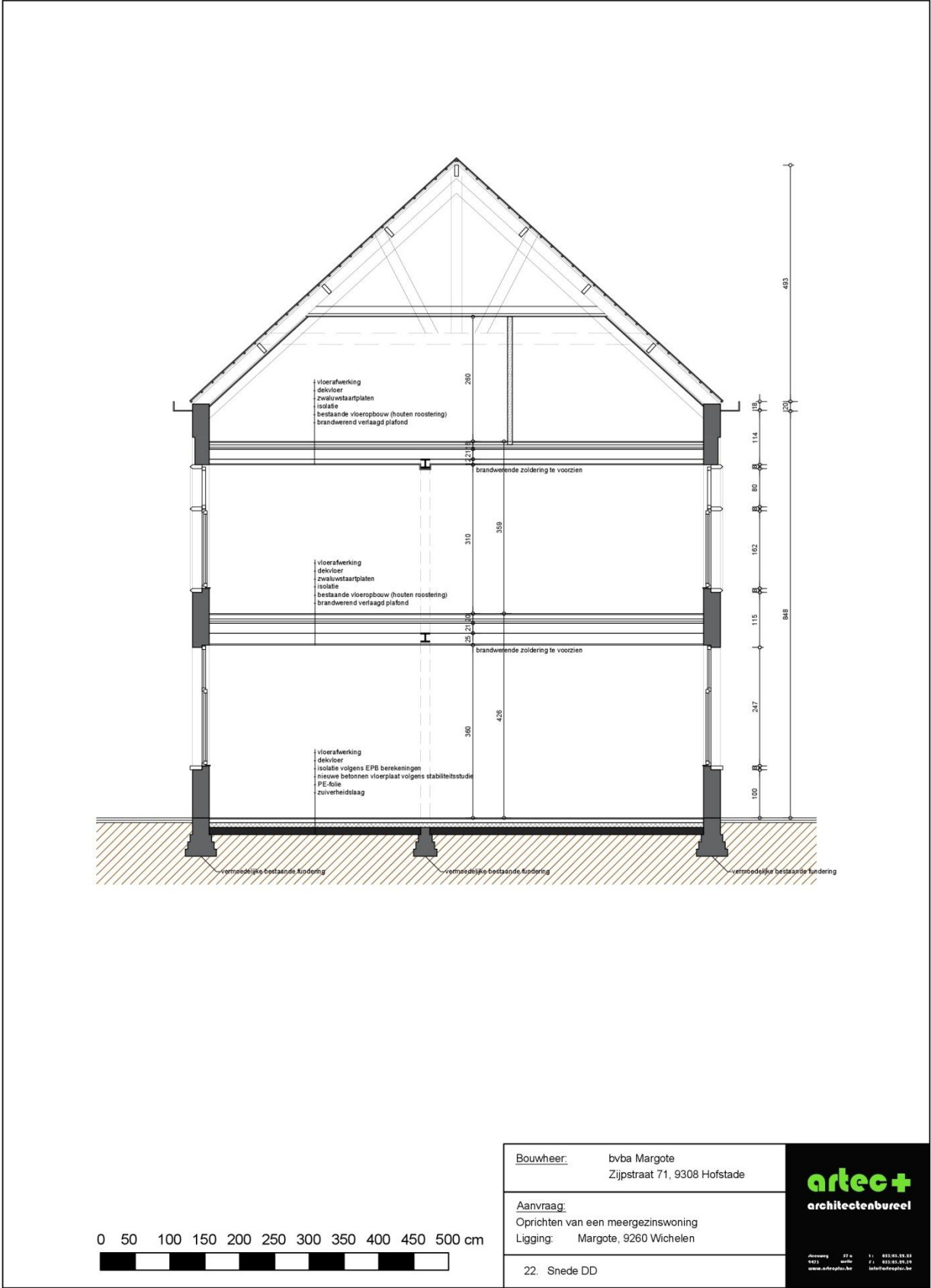

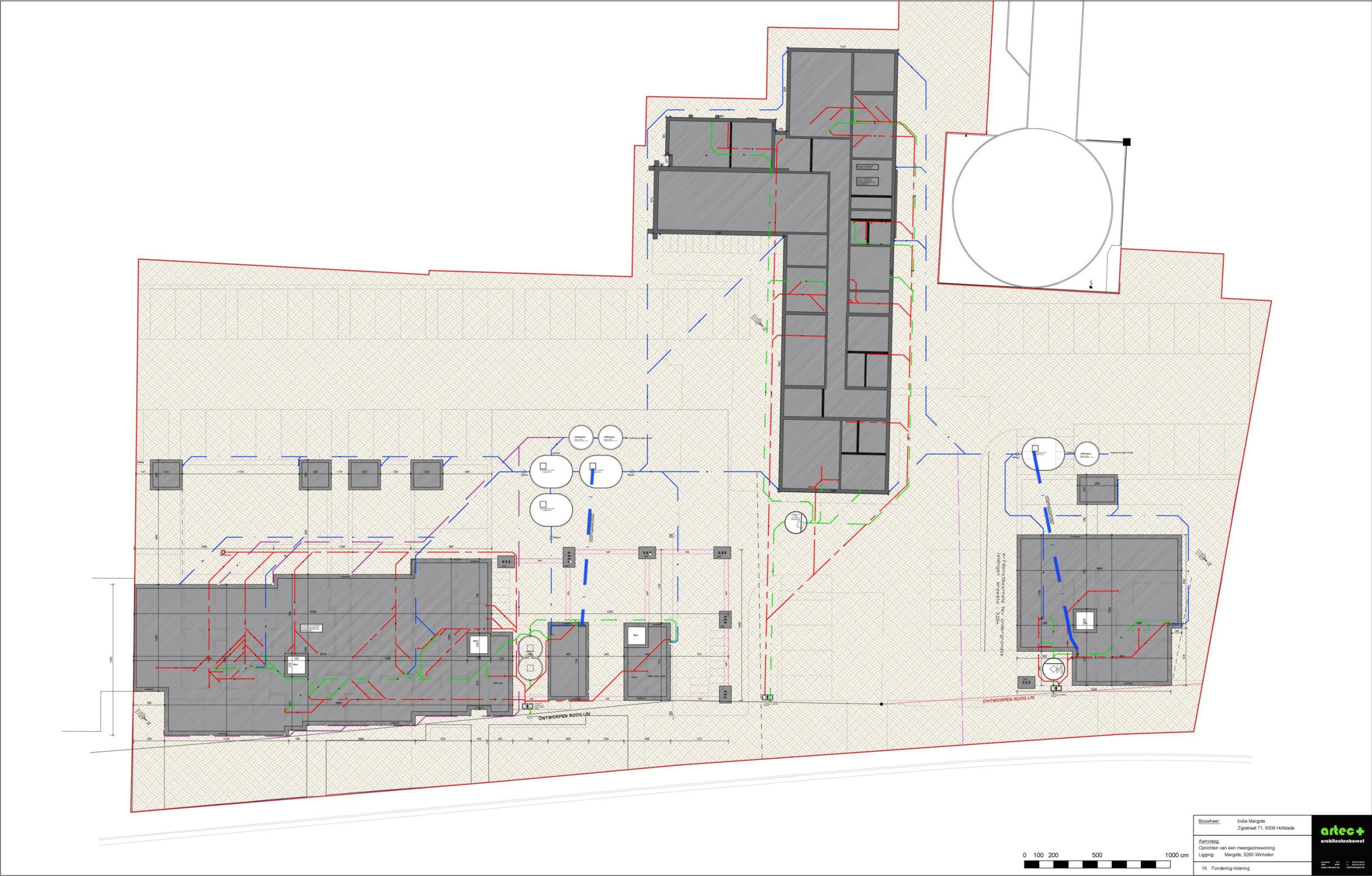
perceelsgrens

as van de weg

<u>Bouwheer:</u>	bvba Margote Zijpstraat 71, 9308 Hofstade										
<u>Aanvraag:</u>											
Oprichten van een meergezinswoning Ligging: Margote, 9260 Wichelen											
21. Snede CC		<table border="0"> <tr> <td>Assistent</td><td>27 m</td><td></td></tr> <tr> <td>100</td><td>100</td><td></td></tr> <tr> <td>www.artecplus.be</td><td>info@artecplus.be</td><td></td></tr> </table>	Assistent	27 m		100	100		www.artecplus.be	info@artecplus.be	
Assistent	27 m										
100	100										
www.artecplus.be	info@artecplus.be										

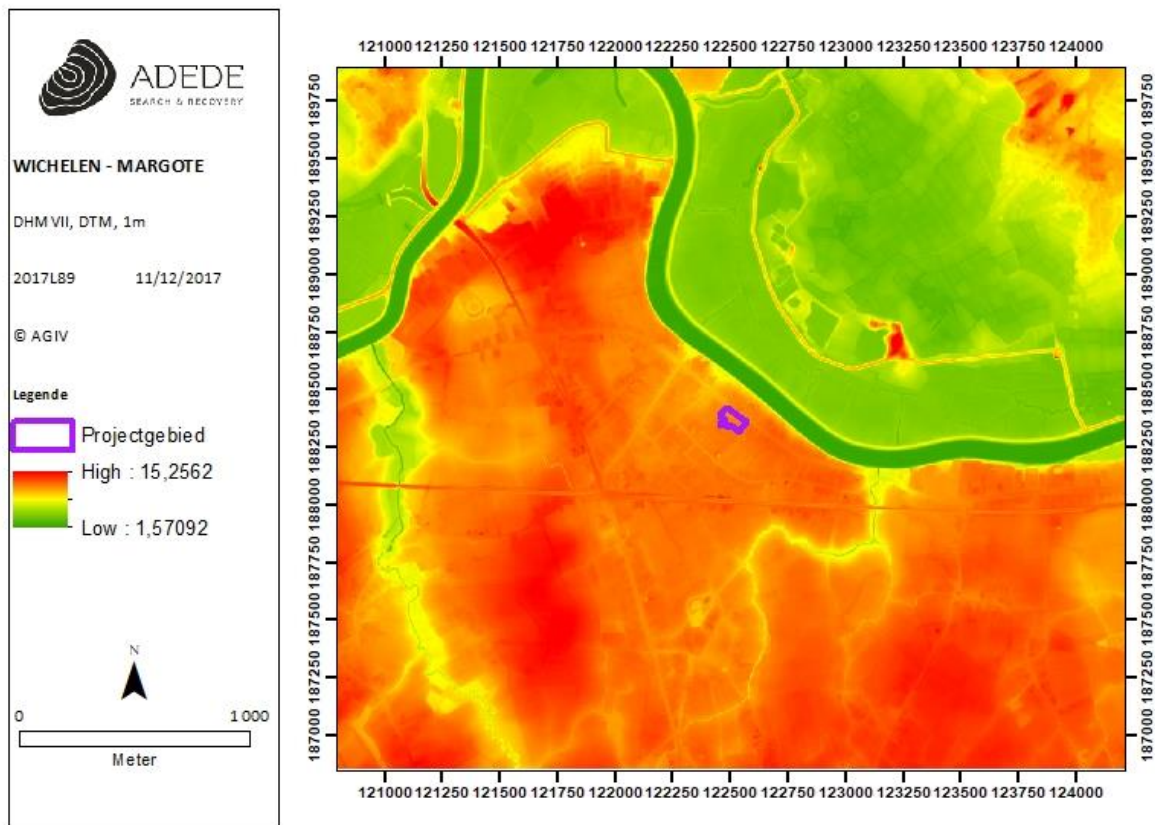

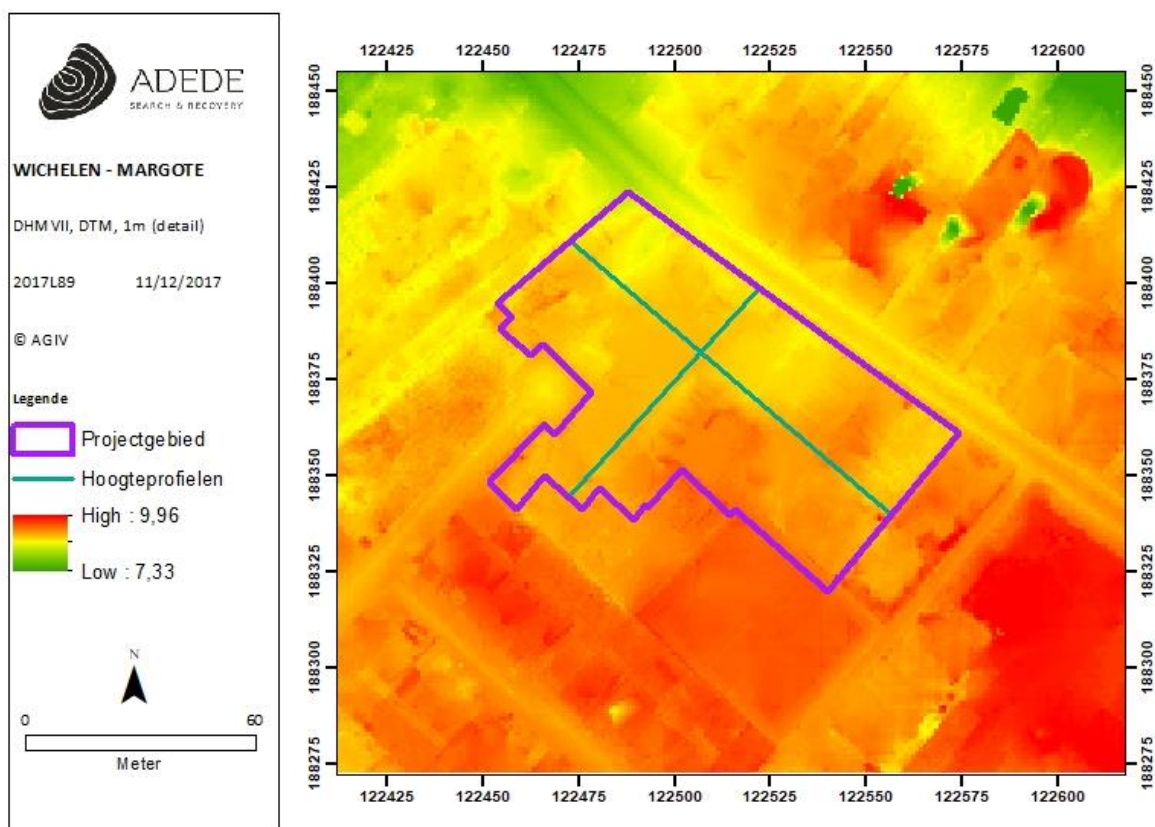
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

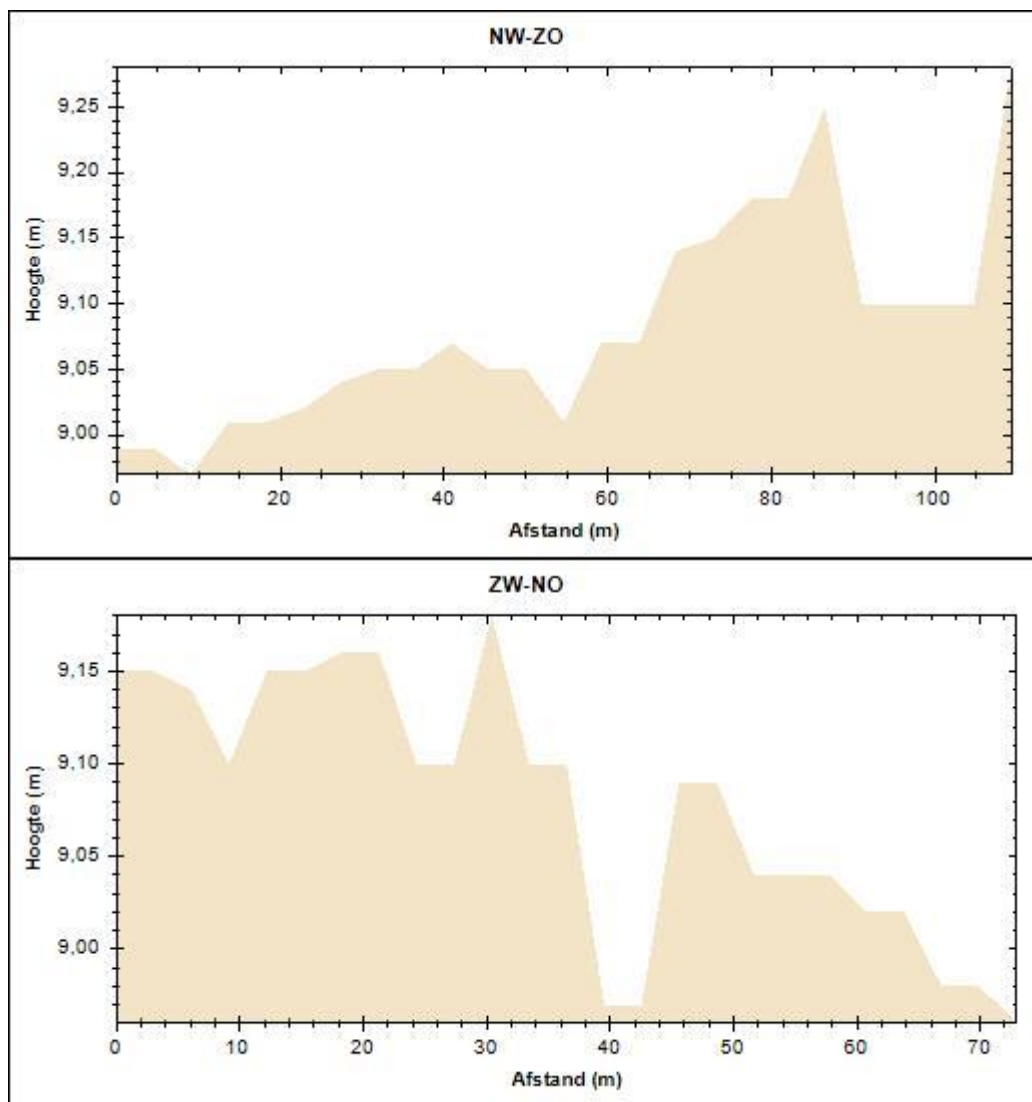
Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de straat Margote in Wichelen. Wichelen is een plaats en gemeente in de Denderstreek en het Scheldeland in de provincie Oost-Vlaanderen in België. Het onderzoeksgebied bevindt zich op de rechteroever van de Boven-Zeeschelde, op ca. 200m van de Schelde, op een hoogte van ongeveer 9m TAW. Wichelen is als dorp strategisch ingeplant in een inham op het uiterste punt van een langwerpige zandrug.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

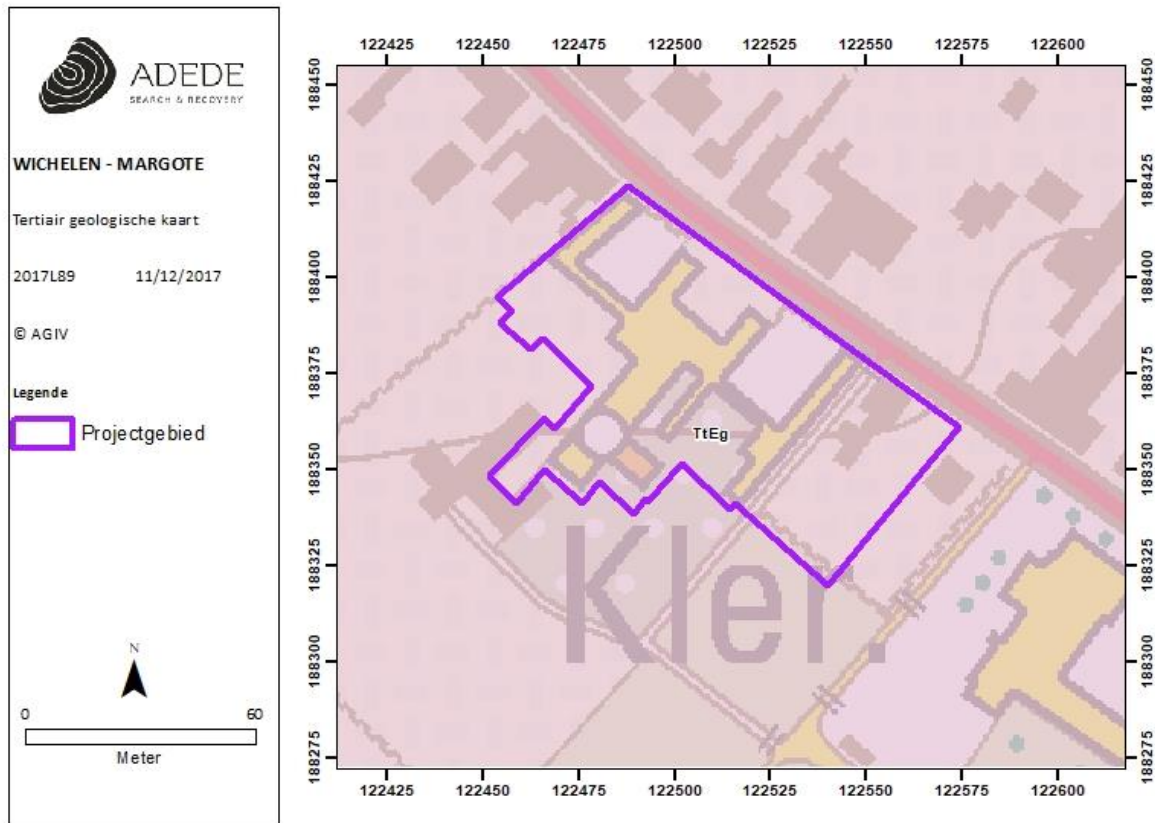
Figuur 6. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen wordt binnen het plangebied het Tertiair substraat gevormd door het Lid van Egem (TtEg). Het Lid van Egem bestaat uit grijsgroen glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand. Duidelijk waarneembaar zijn de horizontaal of kruisgewijs gelaagd en afwisselende dunne kleilagen. Naar het zuiden gaat het Lid van Egem

geleidelijk over in kleiiger facies. Het onderscheidt zich door een meer kleiiger karakter en door de aanwezigheid van verschillende zandsteenbanken. Het lid is afgezet in mariene omstandigheden.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

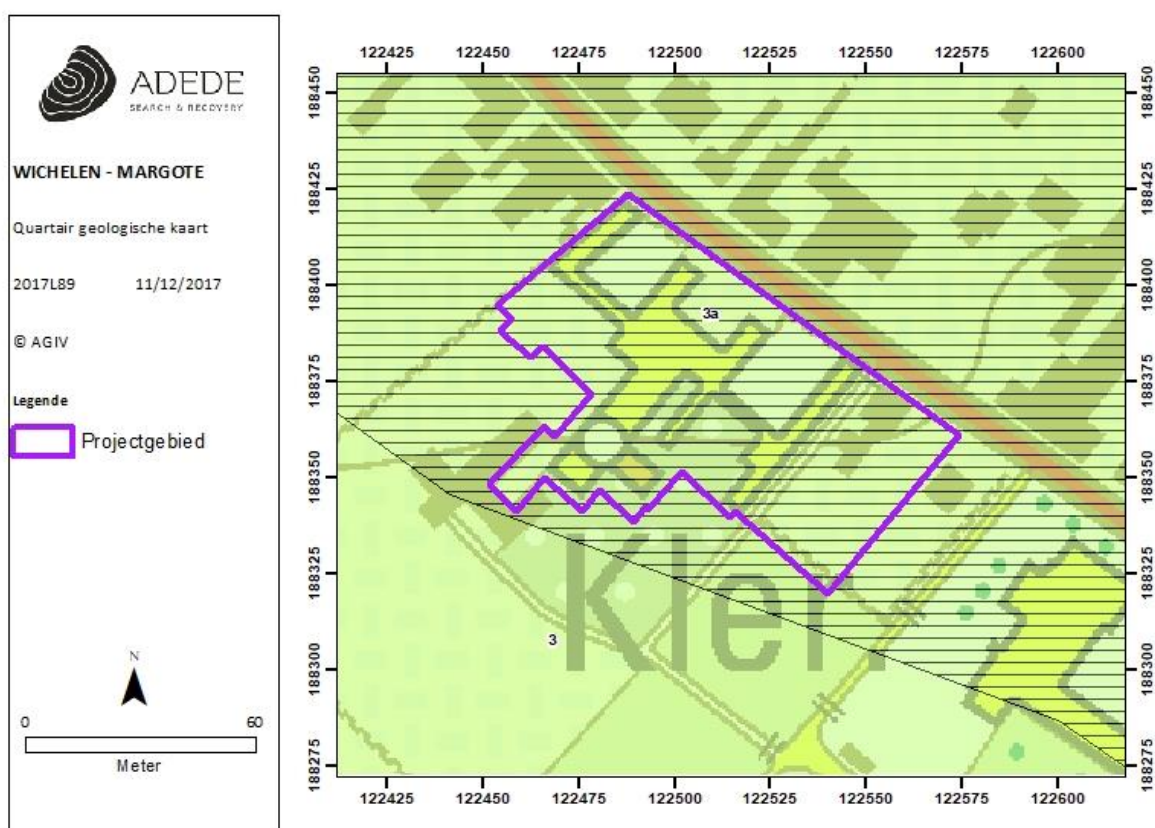
Volgens de Quartair geologische kaart bevindt het projectgebied zich net op de grens tussen type 3a en 3. In het eerste geval gaat het om fluviatiele afzettingen (Holoceen of Tardiglaciaal) (FH) bovenop eolische afzettingen van het Weichseliaan of vroeg Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat Holoceen) (FLPw). In het tweede geval betreft het eolische afzettingen van het Weichseliaan of vroeg Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat Holoceen) (FLPw).

3	
ELPw en/of HQ	
FLPw	

* De karteenheid is mogelijk afwezig.
ELPW Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
FLPW Fluviaale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

3a
FH
$ELP_{W \text{ en/of}} HQ$
FLP_W

- * De karteereenheid is mogelijk afwezig.
- ◇ De karteereenheid ontbreekt mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers.
- FH** Fluviale afzettingen (organochemisch en perimarin inclusief), afzettingen van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
- ELPW** Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
- HQ** Hellingsafzettingen van het Quartair.
- FLPW** Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

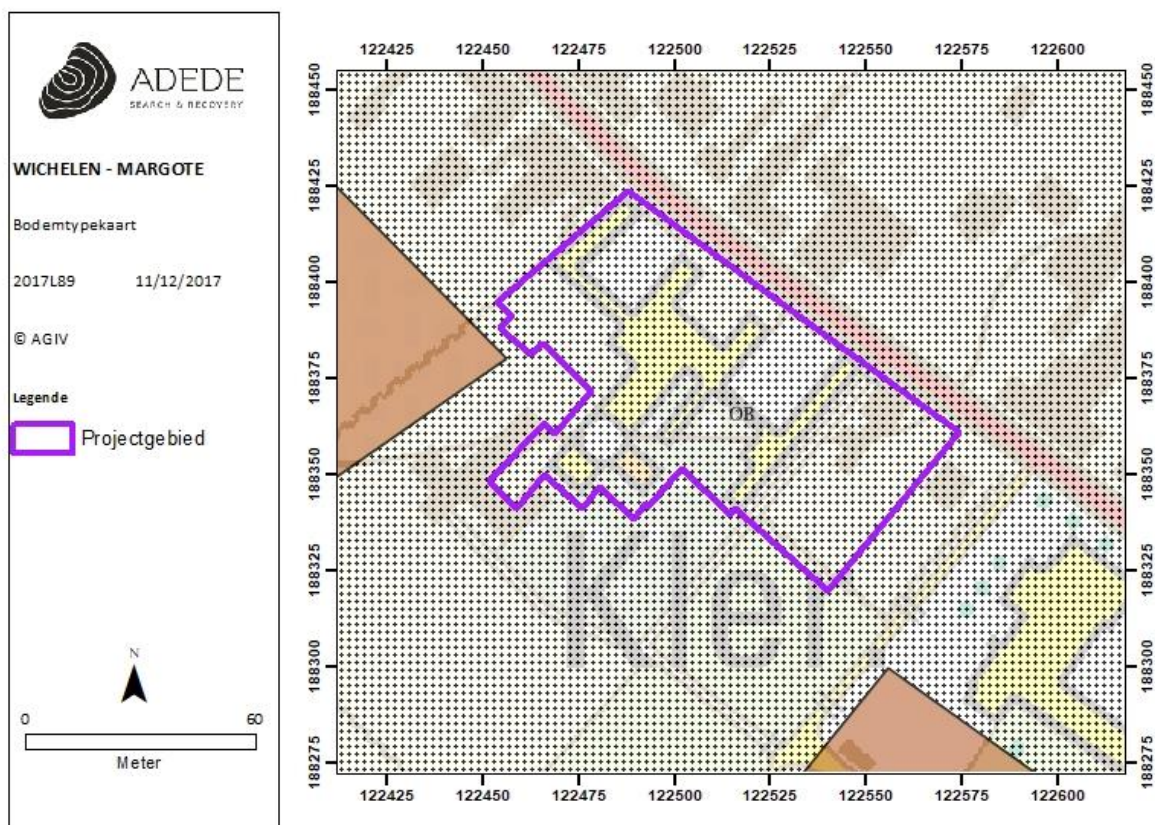
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

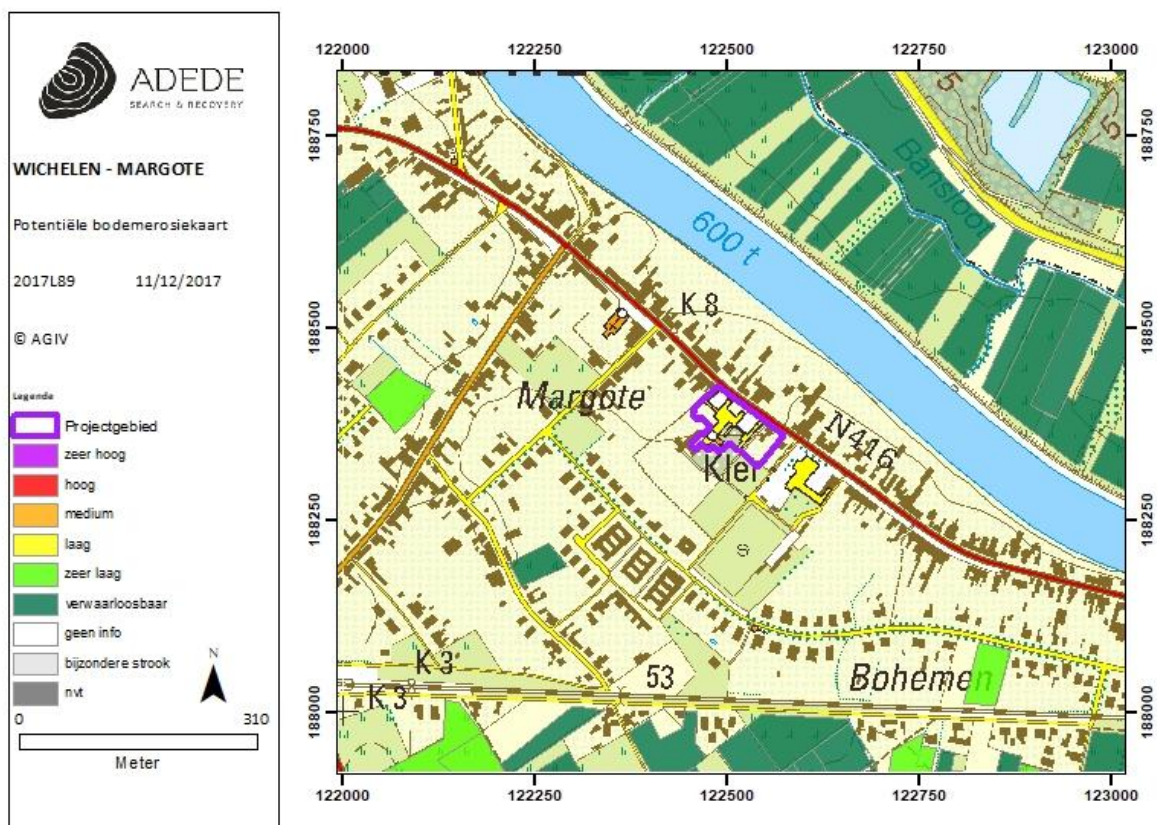
Op de Bodemkaart van Vlaanderen wordt het plangebied gekenmerkt door voornamelijk **OB**-bodems, met name bebouwde zones. In de omgeving van het plangebied komen tevens matig droge lichte zandleembodems met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont voor (**Pcc**), als ook droge lemige zandbodems met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont (**Sbc**) en matig natte lemige zandbodems zonder profiel voor (**Sdp**)

Figuur 9. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

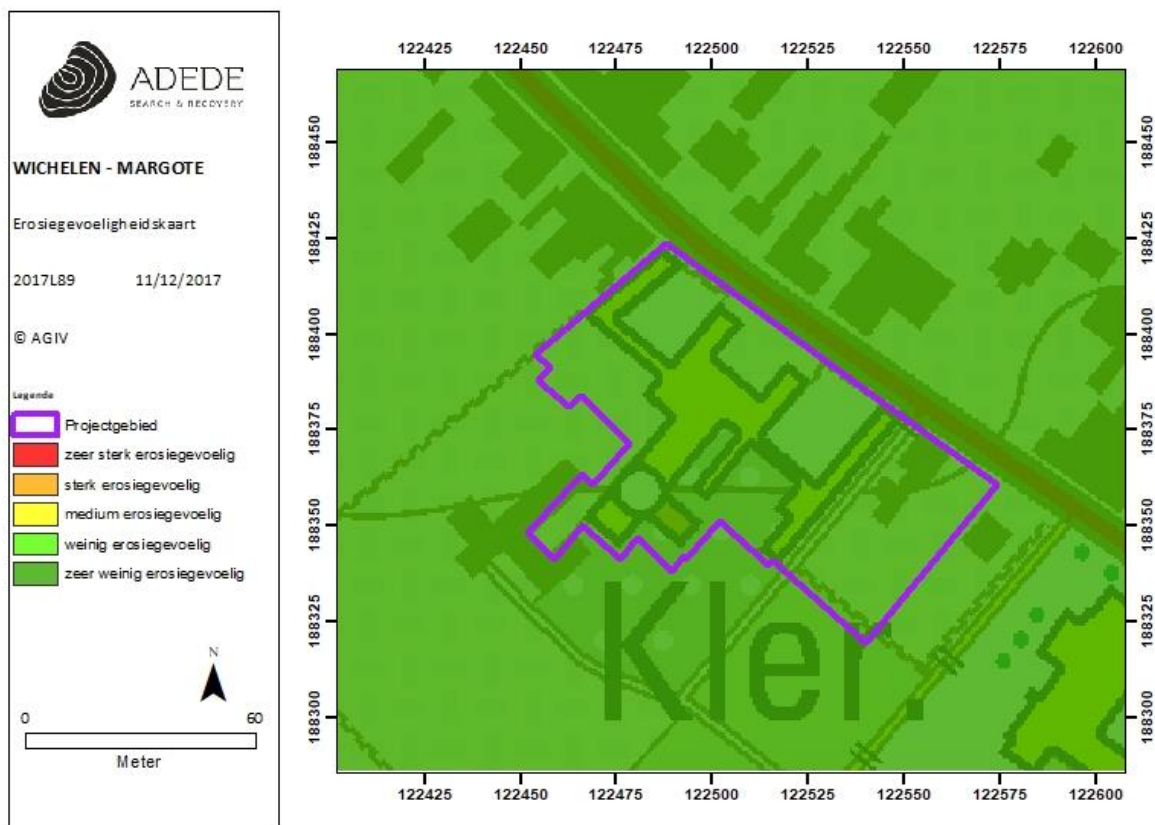
De kaart toont geen informatie wat betreft het projectgebied. In de buurt wordt de potentiële erosie als **zeer laag tot verwaarloosbaar** ingeschat.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

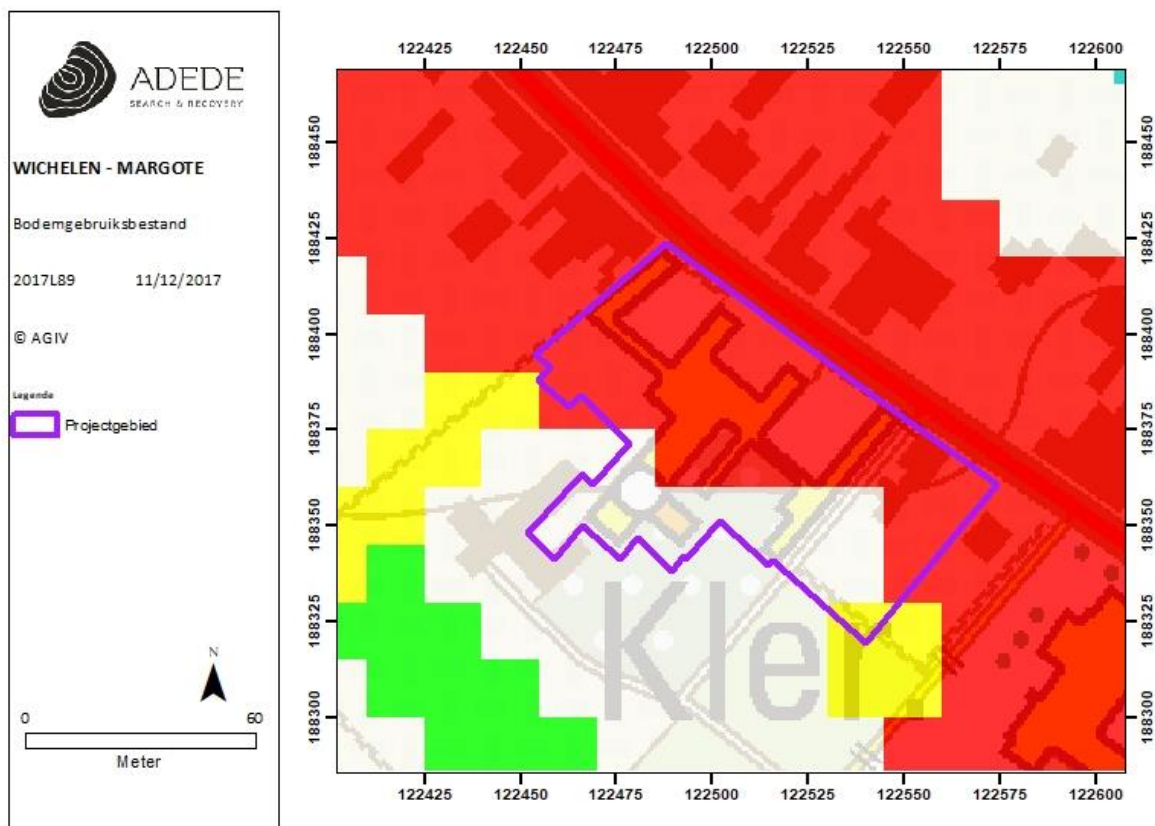
Het onderzoeksgebied en het omliggend gebied worden als **zeer weinig erosiegevoelig** ingeschat.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

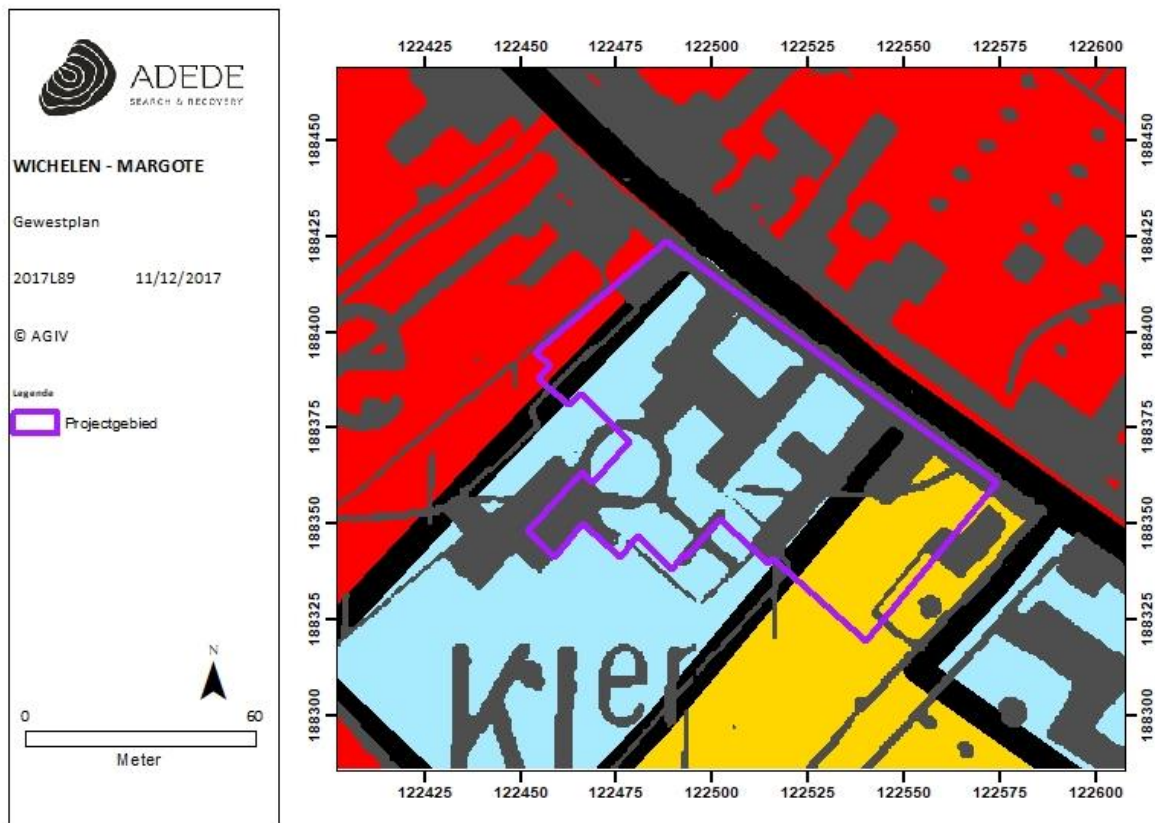
Het grootste gedeelte van het onderzoeksgebied wordt beschreven als '**andere bebouwing**' (rood), wat erop wijst dat het grootste deel van het gebied wordt bedekt door structuren. Gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem, (tussen 30 en 80% is verhard). De rest van het onderzoeksgebied ligt in zones die worden beschreven als **akkers** (wit) en **weiland** (geel)

Figuur 12. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het leeuwendeel van het onderzoeksgebied ligt in een zone die bestemd is als gebied voor **gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut**. De westvleugel van de school ligt in een zone bestemd als **woongebied**, terwijl de directeurswoning in een gebied bestemd voor **dagrecreatie** ligt.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

3.3.1.1 Wichelen³

De naam Wichelen is waarschijnlijk afkomstig van de term “wic” of “wich” wat wijkplaats voor schepen zou betekenen. Anderen suggereren dat “wig” naar “bocht” verwijst. Wichelen is ontstaan in een inham op het uiterste punt van een langwerpige zandrug. Het dorp ligt op de voormalige verbindingsweg (heirbaan) tussen Gent en Dendermonde die de oever van de Schelde volgde.

De vroegste vermelding van Wichelen stamt uit 1174. In een oorkonde van Filips van de Elzas wordt Wichelen als “Rasse van Wichelen” vermeld. Wichelen was één van de dorpen van het Land van Aalst. Het stond dus rechtstreeks onder het gezag van de graaf. Nochtans zijn er indicaties die laten vermoeden dat Wichelen al voor de 12de eeuw een belangrijke rol speelde. Een voorbeeld is het overdragen van het altaar van Wichelen door de toenmalige bisschop aan het Sint-Gertrudiskapittel van Nijvel in 912, wat aantoont dat er al een pre-Romaanse kapel of bedenhuis moet aanwezig zijn geweest in Wichelen. Wichelen richtte een veerdienst op die de verbinding vormde tussen het Land van Aalst en het Land van Dendermonde. Een andere oversteekplek lag achter de parochiekerk en vormde een toegangsweg tot de Wichelse meersen aan de overzijde van de Schelde. De graaf stelde een voogd aan als bemiddelaar tussen het domein van de kerk en de wereldlijke overheidsinstanties. Wichelen en Serskamp vormden dus een afhankelijke leen van de graaf. Uiteindelijk zal de voogd het gezag gaan overnemen en Wichelen en Serskamp zullen in 1614 en 1638 afzonderlijke heerlijkheden worden. Het Goed te Zijpe vormde de centrale vronhoeve van de heerlijkheid Wichelen. Na de Franse Revolutie, wanneer de abdij van Nijvel wordt ontbonden, zal ook Wichelen een onafhankelijke parochie worden.

De oudste nederzetting van Wichelen ontstaat op de punt van een hoger gelegen zandrug. Van nature was de nederzetting dus beschermd tegen overstromingen van de getijdenrivier de Schelde. In eerste instantie waren grootschalige bedijkingswerken dus niet noodzakelijk. Na de parochiestichting ging de abdij van Nijvel verschillende akkercomplexen inrichten op grote kouters. De oudste pachtgronden zijn te situeren rond de abdijhoeve, net onder het kerkhof. Het plangebied situeert zich ten zuidoosten van deze oudste pachtgronden. De molenkouter is genoemd naar de cleynen meulen. De straatnaam Moleken verwijst nog naar deze molen. De kouters waren toen

³ BOGEMANS F. e.a. 2009. *Paleolandschappelijk archeologisch en cultuurhistorisch onderzoek in het kader van het geactualiseerde Sigma-plan. Sigmacluster Kalkense Meersen, zone Bergenmeersen en Paardenweide, VIOE, Brussel.*

toegankelijk via de huidige Dreefstraat en Moleken. De gebieden ten noorden van het plangebied en op de linkeroever van de Bovenzeeschelde waren de *meersen*. Het betreft lagergelegen gronden die moerasachtig waren en steeds onder invloed stonden van de getijden van de Schelde. Deze gebieden werden dan ook in eerste instantie, gezien hun natte bodemgesteldheid, niet ontgonnen. Het is pas in de late middeleeuwen dat men door de inrichting van zomerdijken en afwateringsgrachten, het alluviale landschap omvormden tot vruchtbaar hooiland. De vruchtbaarheid werd bewerkstelligd door de aanwezigheid van een sliblaag die zich vormde tijdens de wintermaanden, wanneer de gebieden onder water kwamen te staan. Op historische kaarten is in de gebieden van de meersen een duidelijke repelpercelering, haaks op de Schelde zichtbaar. Dergelijke percelering is kenmerkend voor riviermeersen. Op de Ferrariskaart worden verschillende percelen hooiland met sloten afgebakend. Dit systeem maakt het mogelijk om de meersen op vaste tijdstippen te laten overstromen via sluizen die verbonden waren met de Schelde. Gezien het belang van de waterhuishouding werd het kuisen van de waterlopen vanaf 1879 zelfs een gemeentelijke bevoegdheid. De sluis aan Bosbeek wordt niet weergegeven. De systematische dijkbouw langs de Scheldeoever begon vanaf de 10de – 11de eeuw. In de 16de eeuw was de volledige bedijking van de benedenloop een feit. De geschreven bronnen over dergelijke dijkbouwactiviteiten dateren echter pas uit 1617. Toen zou er sprake geweest zijn van een ophoging van de 'Scheldedijk' te Wichelen na overstromingen. Op de oudste historische kaarten lijkt enkel een bedijking aanwezig op de linkeroever van de Schelde. Het is pas op de topografische kaart uit 1863 zichtbaar dat ook het dorp met een dijk wordt beschermd. Eind 19de – begin 20ste eeuw wordt de Schelde rechtgetrokken en de bocht van de Bergenmeers bij Weert afgesneden. Grote dijkwerken worden ook in deze periode uitgevoerd. In 1893 wordt onder andere een binnendijk aangelegd ter hoogte van de dorpskern.

3.3.1.2 *School en klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo*⁴

Voormalig klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo, thans met kleuterschool en vrije basisschool. Oprichting in 1832 van een eerste "armenhuys" voor vier weeskinderen door Joanna Isabella Clinck en Hendrika Vermeulen, in een huisje op de wijk Krabbegem, in 1834 in een huis op Dorp. In 1842 werd een burgerlijke maatschappij opgericht met juffrouw Vermeulen als eerste bestuurster. In 1857 besloot pastoor Van Herzele de kloosterlingen te vormen en stelde de eerste Heilige Regel op die door de bisschop van Gent goedgekeurd werd. De nieuwe congregatie nam de naam van de Heilige Vincentius a Paulo aan. Twee huizen werden datzelfde jaar opgericht, één te Moerzeke (Hamme) en één te Wichelen dat in 1859 als moederhuis werd ingericht.

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *School en klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/77690> (geraadpleegd op 12 december 2017).

Samen met de verplaatsing van de parochiekerk werd beslist ook een nieuw klooster en school op de wijk Margote op te richten op grond die onder meer geschonken werd door J.-B. Eeckhaudt en zijn echtgenote R. De Keyser, schenkers van de grond voor de nieuwe parochiekerk.

Eerste schoolgebouw werd volgens het kadasterarchief opgericht in 1874 en in september 1875 door E. H. Van Herzele ingezegend; langwerpig volume achterin haaks ten opzichte van de straat ingeplant. In 1877 gebouw zuidwaarts verlengd met zustervertrekken en kleine kapel en ten zuidwesten uitgebreid met een tweede vleugel met vierkante plattegrond. Complex omvatte dan een lagere school, kleuterschool en kantschool, landgebouw, klooster met kapel. Inwijding van het klooster en de links achter aangebouwde kleine kapel op 30 augustus 1877 door de E. H. deken van Dendermonde. Volgens het gedenkboek van de congregatie werd de kloostervleugel met een verdieping verhoogd in 1895 en de kapel vergroot (pas kadastraal geregistreerd in 1909); de glasramen werden in 1896 in het koor geplaatst.

In 1908 werd een U-vormig schoolgebouw met voorhof aan de straatzijde gebouwd vóór de haakse kloostervleugel, waarvan niet-gedateerde en niet-gesignde plannen bewaard bleven in het archief van de school (zie kadasterarchief en gedenkboek). In dezelfde periode werd de achterin gelegen boerderij vergroot. Op de speelplaats van de lagere school, links van de U-vormige vleugel, werd in 1915 een vrijstaande klas gebouwd door de Provincie. Dit gebouw werd in de jaren 1920 en 1930 uitgebreid tot de huidige vleugel. Eveneens in de jaren 1930 werd een kleuterschool opgericht rechts van de U-vormige voorbouw en ervan gescheiden door een geplaveide speelplaats. In dezelfde periode klooster voorzien van moderne nutsvoorzieningen; kapel binnenin geschilderd (1930), parketvloer gelegd en marmeren altaar geplaatst (1934). In 1937 werd het moederklooster van Wichelen naar Moerzeke overgebracht. Deel van U-vormige voorbouw en klooster circa 1971 officieel ingericht als bejaardentehuis. Infrastructuur voldeed niet meer aan de wetgeving en in de jaren 1990 stopgezet. Laatste zusters naar moederhuis overgeplaatst en klooster sinds 1995 leegstaand. Domein opgenomen in BPA Klooster Wichelen, goedgekeurd in 2006. Boerderij begin 2008 gesloopt. Achterliggende kloostertuin en landerijen recent verkaveld en bestemd voor sociale en privéwoningbouw. De vrije basisschool en kleuterschool behouden hun functie.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 *Kaart van het Land van Aelst van Horenbault (1619)*

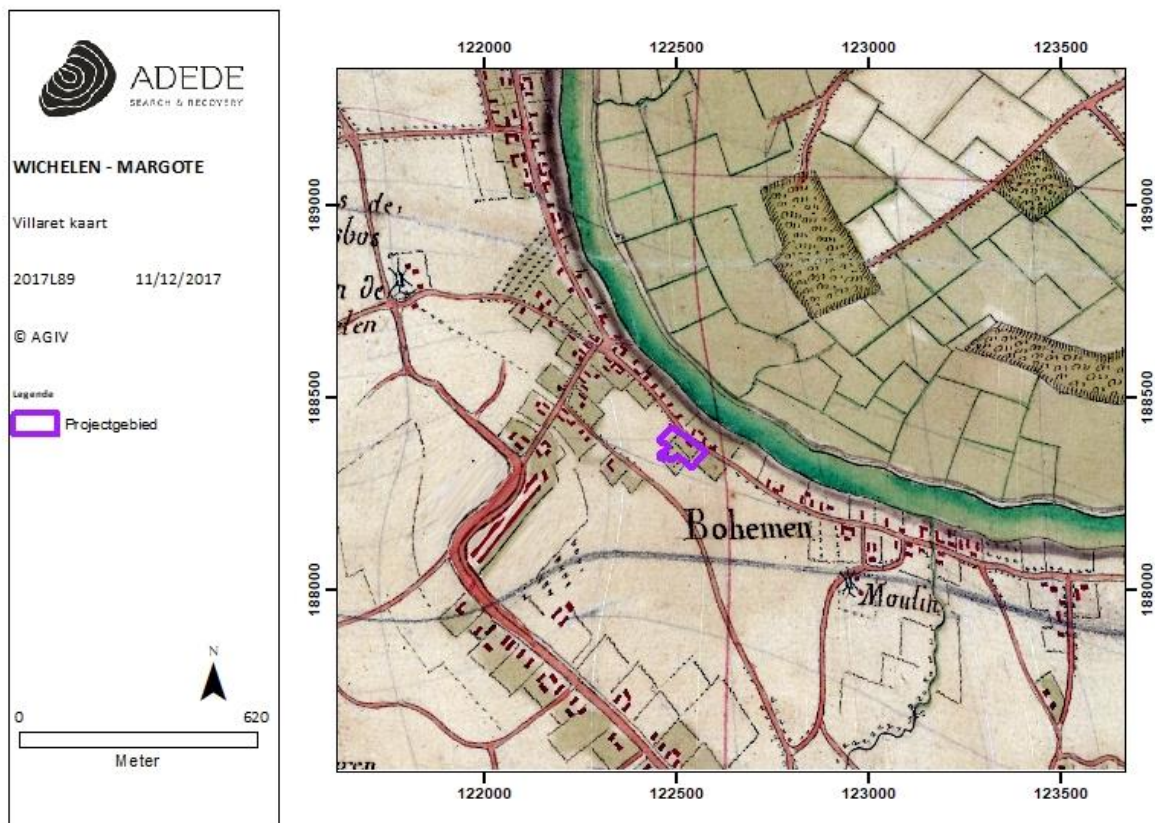
Eén van de oudste cartografische vermeldingen van Wichelen komt van de kaart van het Land van Aelst uit 1619, van de hand van J. Horenbault. Wat het projectgebied zelf betreft kan er aan de hand van deze kaart niet echt iets concreet gezegd worden, maar de kaart toont wel aan dat er in de buurt van het onderzoeksgebied toch al een en ander gaande was in de 17^e eeuw. Ten westen van het onderzoeksgebied bevond zich de motte *Meirbos* met aanpalend galgenveld. De motte is een strategische grens tussen het Land van Aalst en het Land van Dendermonde, in een vochtige depressie achter een zandrug bij de Schelde.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van het Land van Aelst.

3.3.2.2 Kaart van Villaret (1745 – 1748)

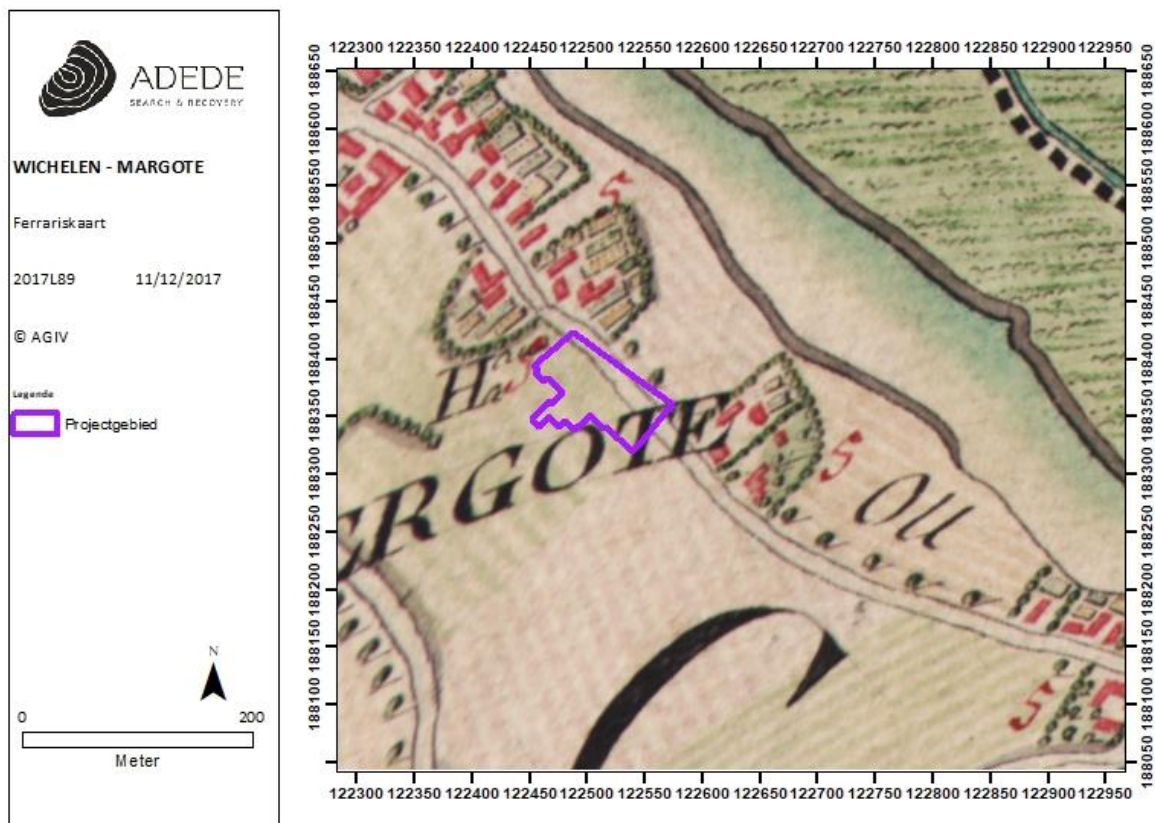
Op deze kaart lijkt er zich bebouwing voor te doen binnen het projectgebied. In hoeverre deze informatie accuraat is, is moeilijk te zeggen. Hoe dan ook is dit de enigste historische kaart waar bebouwing zichtbaar is binnen het projectgebied. Ten noorden van het onderzoeksgebied ligt een kleine landelijke agglomeratie langs een kruispunt van wegen. Op deze kaart zien we ten zuidwesten van het projectgebied de aanduiding van een molen. Ook staat er ter hoogte van het onderzoeksgebied 'Bohemen' aangeduid. Bohemen is een straat, ze begon als één van de vier oudste woonkernen van Wichelen, naast Oud Dorp, Margote en Schoonaarde. Margote en Bohemen zijn door lintbebouwing op elkaar aangesloten. Deze weg volgt deels het tracé van de oude heerweg tussen Gent en Dendermonde, en stond bekend als de 'heerwech naer Dendermonde'.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.

3.3.2.3 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

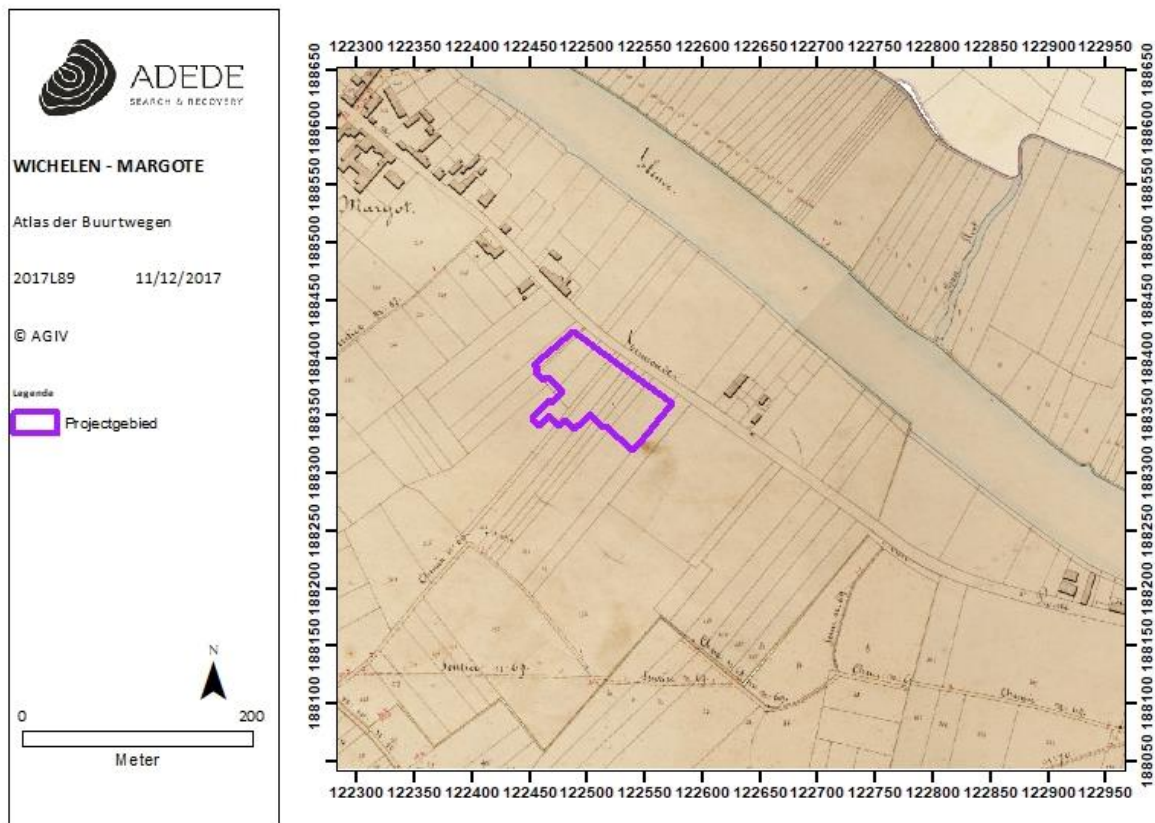
Afgaand op de deze kaart was er binnen het projectgebied op dat moment nog geen bebouwing aanwezig. De verbindingsweg (heirbaan) tussen Gent en Dendermonde die de oever van de Schelde volgt is wel goed zichtbaar. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied ligt langs deze weg wel bebouwing. Ten noorden van het onderzoeksgebied is ter hoogte van een kruispunt met de verbindingsweg een kleine landelijke agglomeratie vast te stellen.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.4 Atlas der Buurtwegen (1840)

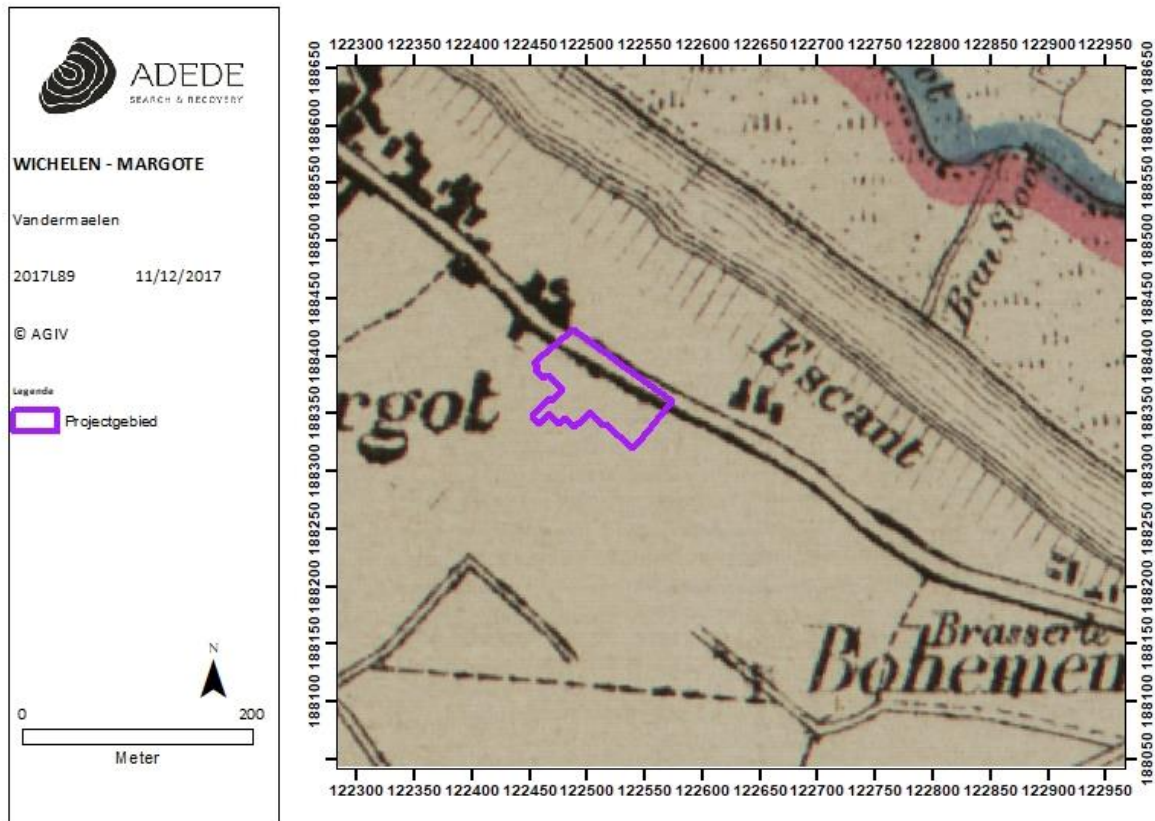
Weinig verandert tussen de kaart van Ferraris en deze kaart. Binnen het projectgebied is nog steeds geen bebouwing waar te nemen en ook de omliggende bebouwing lijkt min of meer gelijk gebleven. Op de atlas staat de aanduiding 'Termonde', hiermee wordt aangegeven dat Margote leidt naar Dendermonde.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.5 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

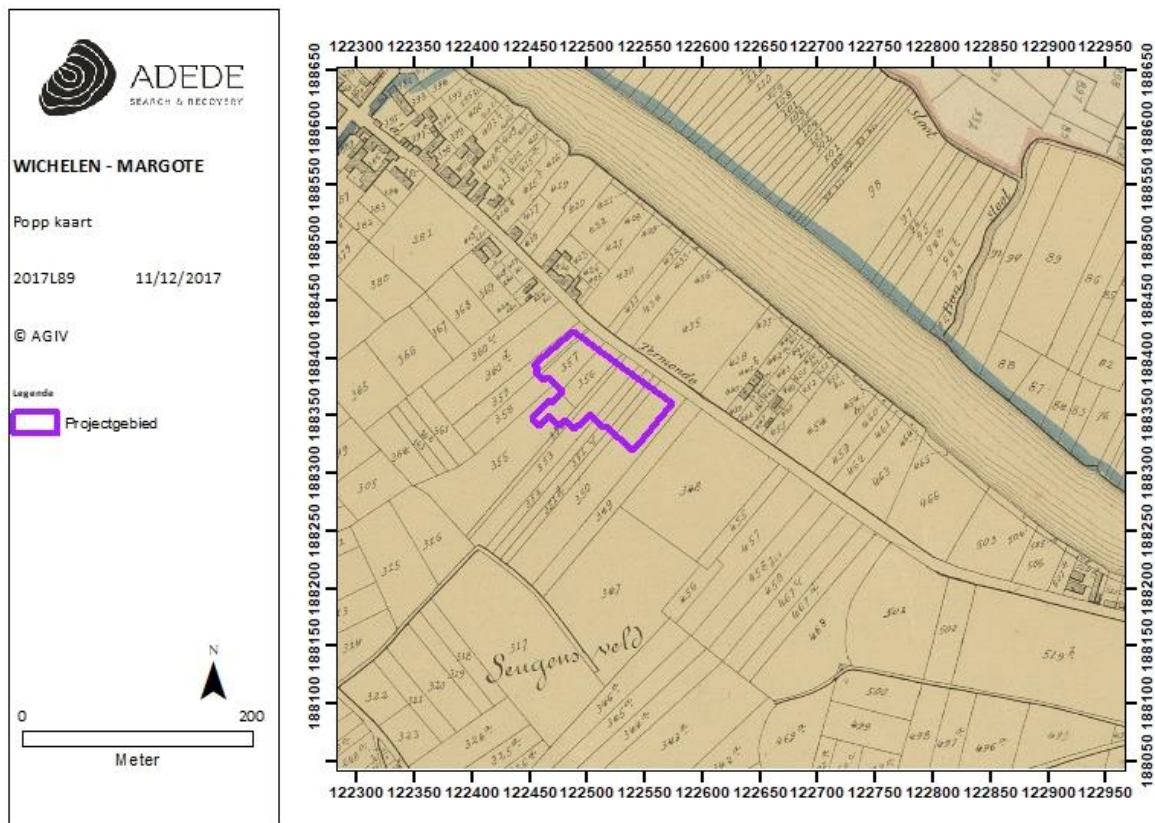
Ook op de kaart van Vandermaelen lijkt het beeld zo goed als onveranderd. Nog steeds is binnen het projectgebied geen bebouwing waar te nemen en ook in de directe omgeving lijkt er weinig te veranderen. Op deze kaart lijkt het projectgebied te worden doorsneden door een weg.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.6 Kaart van Popp (1842 – 1879)

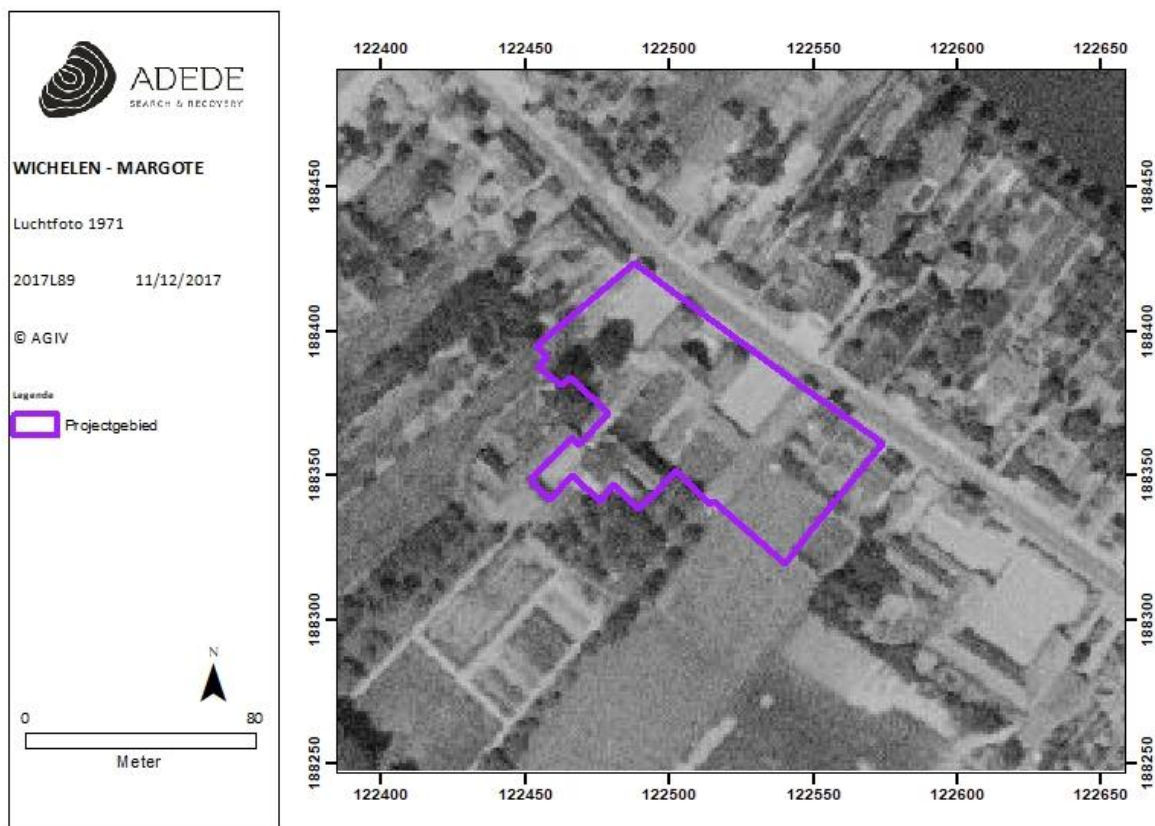
Ook wat betreft de kaart van Popp blijft het beeld van de het onderzoeksgebied en de omgeving nagenoeg onveranderd. Het projectgebied lijkt nog steeds onbebouwd.

Figuur 19. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.7 Luchtfoto 1971

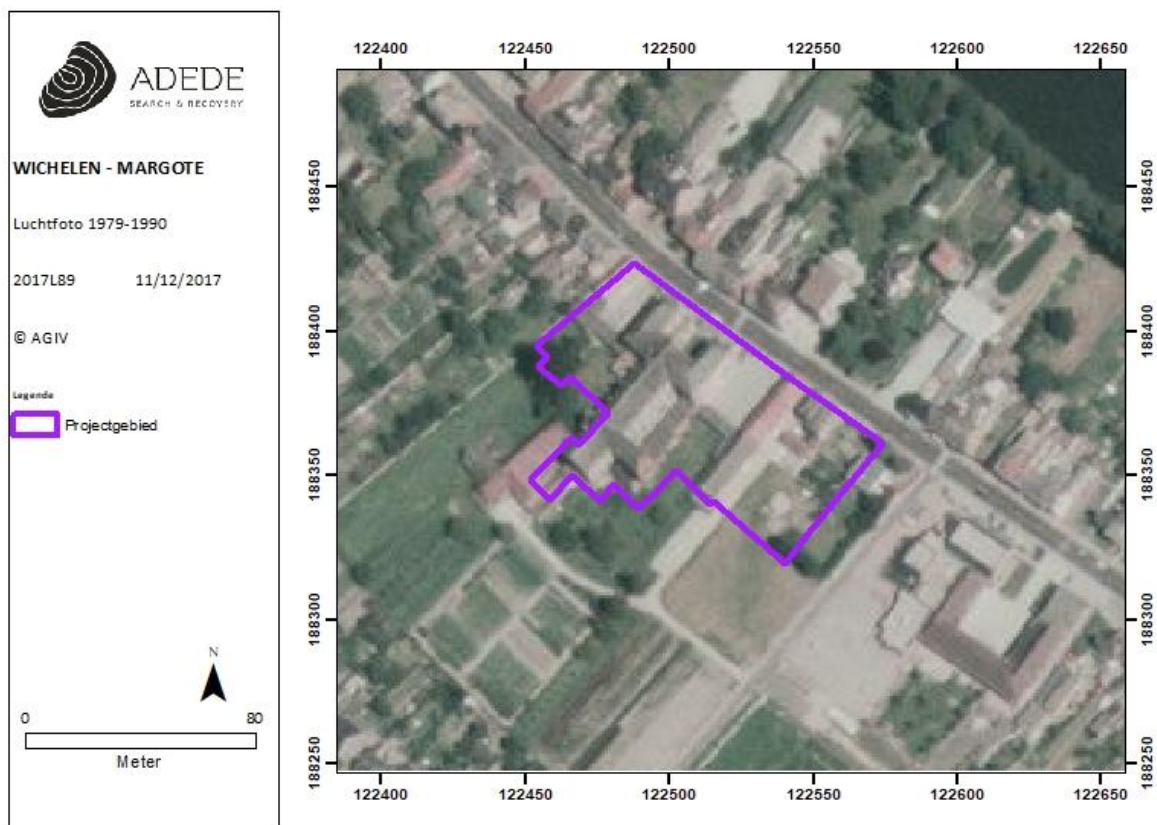
Hoewel de lage resolutie van deze luchtfoto niet toelaat het projectgebied gedetailleerd te gaan bespreken, kan toch gesteld worden dat de bebouwing binnen het projectgebied in grote lijnen overeenkomt met de huidige situatie. De omgeving is ondertussen ook volledig volgebouwd met lintbebouwing langs de weg.

Figuur 20. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.2.1 Luchtfoto 1979 -1990

Ook hier lijkt de situatie qua gebouwen nagenoeg identiek aan de huidige situatie. In het gebied dat ten zuiden grenst aan het onderzoeksgebied is wel nog geen sprake van het magazijngebouw en de woonwijk.

Figuur 21. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979/1990.

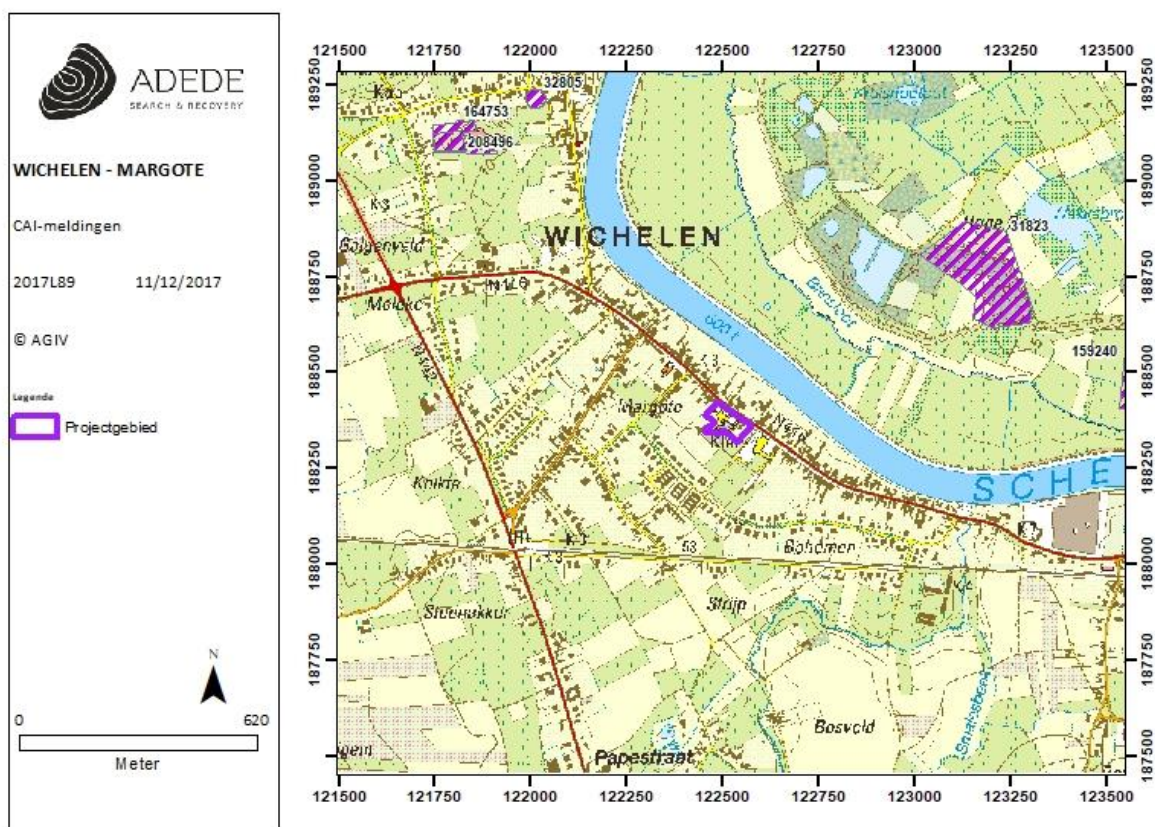
3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Binnen de contouren van het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek verricht. In de ruimere omgeving van het studiegebied komen wel enkele CAI-meldingen voor die hier verder worden toegelicht.

Verschillende vindplaatsen in de omgeving van het onderzoeksgebied zijn gekend. Veelal gaat het om vondstconcentraties van lithische artefacten, aardewerk, zaden en noten of houtskoolresten uit de steentijden (CAI 159098, 32801, 159095, 159096, 31444, 151375, 209623, 31823, 159240). Vele vondsten werden aangetroffen aan een Scheldearm. Kronkelwaardruggen zorgen ervoor dat vondsten aanspoelen en zich concentreren op deze ruggen. Dit soort locaties waren ideale locaties voor bewoning gedurende de steentijden.

Ook de IJzertijd is vertegenwoordigd, voornamelijk door aardewerk (CAI 32805) en bewoningssporen (CAI 164753, 209616, 209623). Wapens, sierraden en werktuigen uit de Bronstijd (CAI 31444) werden eveneens aangetroffen. Bronstijdvondsten werden voornamelijk aangetroffen bij baggerwerken. Nederzettingssporen en aardewerk uit de Romeinse periode werden ook geregistreerd (CAI 151412). Vroeg middeleeuwse lokale ijzerproductie heeft mogelijks ook sporen nagelaten (CAI 159094), evenals losse vondsten van wapens, werktuigen (CAI 31444) en aardewerk (CAI 151375).

Ook drie mottes uit de volle middeleeuwen zijn gekend (CAI 32798, 31439, 32803) en een versterkt kasteel van de voormalige heren van Wichelen (CAI 32802). De motte *Meirbos* (CAI 32803) is de enige restant, aanpalend aan deze motte is een galgenveld gelegen. Deze motte wordt, zoals eerder vermeld, weergegeven op de kaart van Horenbault met een dubbele omgrachting.

Figuur 22. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

4.1 Onderzoeksvragen

Teneinde een gedegen inschatting te kunnen maken van het projectgebied in functie van de archeologische verwachting en de geplande ingrepen met bijhorend mogelijke schade aan het plaatselijke bodemarchief dienen de vooropgestelde onderzoeksvragen beantwoord te worden.

- ***Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?***

Aan de hand van de beschikbare en geraadpleegde cartografische bronnen kunnen er enkele zaken vastgesteld worden. Zo kan er besloten worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied reeds bewoond was in de vroege 17de eeuw. Enkel op de kaart van Villaret is bebouwing aanwezig ter hoogte van het onderzoeksgebied zelf. Op andere kaarten uit de 18de en de eerste helft van de 19de eeuw valt er eveneens geen bebouwing te bespeuren in het plangebied zelf. Rondom het onderzoeksgebied zijn er verschillende vrijstaande gebouwen aanwezig, net als een dorpskern. De CAI maakt geen meldingen van eventueel archeologisch onderzoek of vondsten in de onmiddellijke omgeving. Het schoolgebouw dat opgericht werd in 1874 is niet aanwezig op de kaart van de Popp kaart. Margote behoort tot één van de vier oudste woonkernen van Wichelen.⁵ Ook volgt Margote deels het tracé tussen Gent en Dendermonde.

Het onderzoeksgebied is gelegen op een uitloper van een langwerpige zandrug en heeft een hoogte van ongeveer 9m TAW. Het plangebied is gesitueerd op 200 m ten zuiden van de Schelde en is gelegen op een matig droge lemige zandbodem.

- ***Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?***

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. In de nabije en ruime omgeving van het projectgebied werden verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. In de ruime omgeving zijn verschillende meldingen gekend gaande van de steentijden tot de middeleeuwen. Voor de steentijden gaat het voornamelijk om vondstenconcentraties. De meeste vondsten werden aangetroffen aan een Scheldearm. Ook Nederzettingssporen en aardewerk uit de Romeinse periode komen voor. Wat betreft de middeleeuwen zijn deze vertegenwoordigd in de vorm van drie mottes en een versterkt

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/125224>

kasteel van de voormalige heren van Wichelen. Aanpalend aan één van de mottes is een galgenveld aanwezig.

- ***Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?***

Reeds sinds de 18de eeuw staat het projectgebied aangeduid als landbouwgebied. Deze situatie zal voortdurend tot het eerste schoolgebouw werd opgericht in 1874. Ten zuiden van het plangebied lagen er meerdere landbouwgronden. Rondom het onderzoeksgebied staan verschillende vrijstaande gebouwen.

- ***Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?***

Het onderzoeksgebied is niet bebouwd geweest tot de oprichting van het eerste schoolgebouw in 1874. Rondom het projectgebied zijn er verschillende gebouwen te vinden. De meeste vrijstaande gebouwen zijn afgebakend door middel van een haag en hebben enkele moestuintjes. Het projectgebied is gelegen in één van de oudste woonkernen van Wichelen.

- ***Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?***

In de eerste plaats zullen de bestaande schoolgebouwen, de directeurswoning en de verharding gesloopt worden. In de plaats van de gesloopte schoolgebouwen komen twee nieuwbouwappartementenblokken. Beide blokken hebben drie verdiepingen. Vier liftputten zullen gegraven worden, drie in blok 1 en één in blok 2. De exacte afmetingen en diepte hiervan werden niet meegedeeld.

4.2 Samenvatting onderzoek

De opdrachtgever wenst binnen het projectgebied de bouw van twee nieuwbouwappartementencomplexen te realiseren. ADEDE bvba werd aangesteld om een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureaustudie uit te voeren ten einde het archeologisch potentieel ter hoogte van het projectgebied in te schatten. De bureaustudie liet niet toe om met zekerheid de aan- of afwezigheid van een archeologische site en/of archeologisch relevante resten vast te stellen. Er was wel de mogelijkheid een inschatting te maken van het archeologisch potentieel, het bijhorende potentieel op kennisvermeerdering en de mogelijke impact van de geplande ontwikkeling op het plaatselijke bodemarchief.

Het studiegebied is gelegen aan de rand van een hoger gelegen plateau met afdalende zandruggen naar de vlakke Scheldevallei. De Scheldearm deed dienst als natuurlijke bescherming. In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn zandleembodems aanwezig, deze variëren van droge naar natte gleyige toestanden. Dergelijke plaatsen waren tijdens de steentijd aantrekkingspolen voor menselijke activiteiten en bewoning. In de wijde omgeving van het studiegebied werd in het verleden archeologisch materiaal aangetroffen dat vanaf de Steentijd gedateerd kan worden.

Ook voor de periode na de steen- en metaaltijden is er een zekere archeologische verwachting. In de ruime omgeving zijn vondsten uit verschillende periodes gekend. Deze bewoningssporen in de omgeving situeren zich voornamelijk op de droge gronden. Vanaf de middeleeuwen zijn opnieuw sterke indicaties voor bewoningsactiviteiten in het gebied. Uit de middeleeuwse periode dateren enkele walgrachtsites die zich zowel van omwalde hoeves tot adellijke hoven konden ontwikkelen. Vervolgens vormen ook molens, kerken en kloosters uit de post-middeleeuwse periode waardevolle historische relictten die de ontwikkeling van Wichelen en omgeving doorheen de laatste eeuwen illustreren.

De cartografische bronnen geven aan dat het plangebied onbebouwd was vanaf het einde van de 18de eeuw tot het einde van de 19de eeuw, met uitzondering van de Villaret kaart waar het plangebied bebouwd lijkt te zijn. Gedurende deze periode is het onderzoeksgebied in gebruik geweest als landbouwgebied. Reeds vanaf de late 17de eeuw was de woonkern Margote bekend, de straat was een belangrijk heerweg tussen Gent en Dendermonde. Vanaf 1874 werd het terrein geleidelijk aan bebouwd tot het zijn huidige uitzicht verkreeg. Wat betreft de periode voor het einde van de 18de eeuw zijn er geen bronnen voorhanden die de aan- of afwezigheid van een archeologische site kunnen staven.

Archeologisch gezien kan er aan het projectgebied met betrekking tot de steentijden een zekere archeologische verwachting en potentiële waarde toegeschreven worden. Het plangebied bevindt zich namelijk aan de rand van het oude meanderlandschap van de Schelde. Archeologische onderzoeken in de buurt hebben aangetoond dat in zulke gebieden vaak steentijdartefactensites aanwezig zijn. Met name de hoger gelegen plaatsen in de nabijheid van paleogeulen bleken zeer aantrekkelijke locaties voor prehistorische bewoning. Het onderzoek suggereert zelfs een continue spreiding van vindplaatsen langsheen de Scheldevallei. Gezien de vorming van de meanderende rivier vermoedelijk plaatsvond vanaf het laatglaciaal kunnen vondsten vanaf deze periode verwacht worden.

Op de percelen ter hoogte van Margote 110 te Wichelen wenst de opdrachtgever het bestaande schoolgebouw en de directeurswoning te slopen en de bestaande verharding te verwijderen. Hierop volgend worden twee nieuwbouwappartementencomplexen en een verharde parking gerealiseerd. Deze ingrepen zullen het potentiële bodemarchief verstoren. Doordat de landschappelijke opbouw en de eventueel eerder veroorzaakte verstoringsgraad niet gekend zijn, acht ADEDE bvba het noodzakelijk dit eerst vast te stellen. In een eerste fase dient daarom een landschappelijke boring uitgevoerd te worden teneinde hierop een antwoord te kunnen bieden.

Dit type onderzoek heeft tot doel de ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap en de aardkundige opbouw te kennen door middel van boringen en profielputten. Deze methode dient aangewend te worden om een antwoord te bieden op de vraagstelling naar de aanwezigheid van een ophoging/recente verstoring. Door de huidige bestaande verharding zou mechanisch moeten geboord worden wat een aanzienlijk hoger kostenplaatje met zich meebrengt. De antwoorden die deze methode aanlevert, zullen bepalen of onderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is.

Indien deze landschappelijke boring een onverstoorde bodem of deels onverstoorde bodem aantoon, dan dient te worden overgegaan tot een verkennend booronderzoek. Op basis van de resultaten van het verkennend booronderzoek kan men al dan niet overschakelen tot een waarderend booronderzoek/proefputten of een proefsleuvenonderzoek. Deze volgorde is noodzakelijk aangezien indien enkel de laatste methode gehanteerd zou worden, deze een eventuele artefactensite zou kunnen beschadigen. Dit wordt verder toegelicht in het Programma Van Maatregelen.

5 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: School en klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/77690> (geraadpleegd op 12 december 2017).

BOGEMANS F. e.a. 2009. Paleolandschappelijk archeologisch en cultuurhistorisch onderzoek in het kader van het geactualiseerde Sigmaplan. Sigmacluster Kalkense Meersen, zone Bergenmeersen en Paardenweide, VIOE, Brussel.

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: School en klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/77690> (geraadpleegd op 12 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/159098> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/32801> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/159095> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/159096> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/31444> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/151375> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/209623> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/31823> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/159240> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/31444> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/164753> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/209616> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/209623> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/151412> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/159094> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/151375> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/32798> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/31439> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/32803> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/32802> (geraadpleegd op 15 december 2017).

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/125224> (geraadpleegd 18 december).

6 Lijst van plannen

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:15000	digitaal	11/12/2017
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1:2500	digitaal	11/12/2017
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1:500	digitaal	11/12/2017
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.	1:500	digitaal	11/12/2017
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.	1:500	digitaal	11/12/2017
0006a	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1:500	digitaal	11/12/2017
0006b	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied - Funderingen, nutsleidingen en putten.	1:500	digitaal	11/12/2017
0007	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1:25000	digitaal	11/12/2017
0008	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (Detail).	1:1500	digitaal	11/12/2017
0009	Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	1:1500	digitaal	11/12/2017
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart.	1:1500	digitaal	11/12/2017
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart.	1:1500	digitaal	11/12/2017
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, opname 2016.	1:7500	digitaal	11/12/2017
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten.	1:1500	digitaal	11/12/2017
0014	Projectgebied op de landgebruikskaart (bodemgebruiksbestand), opname 2001.	1:1500	digitaal	11/12/2017
0015	Projectgebied op het gewestplan.	1:1500	digitaal	11/12/2017
0016	Projectgebied op kaart van het Land van Aelst van Horenbault	1:45000	analoog	11/12/2017
0017	Projectgebied op kaart van Villaret.	1:15000	analoog	11/12/2017
0018	Projectgebied op kaart van Ferraris.	1:5000	analoog	11/12/2017
0019	Projectgebied op Atlas der Buurtwegen	1:5000	analoog	11/12/2017
0020	Projectgebied op topografische kaart van Vandermaelen.	1:5000	analoog	11/12/2017
0021	Projectgebied op kaart van Popp.	1:5000	analoog	11/12/2017
0022	Projectgebied op luchtfoto uit 1971.	1:2000	digitaal	11/12/2017

0023	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990.	1:2000	digitaal	11/12/2017
0024	CAI-locaties ten opzichte van het projectgebied.	1:15000	digitaal	11/12/2017

7 Lijst van figuren

Figuur 1. Zicht op het schoolgebouw.	- 14 -
Figuur 2. Zicht op het kloostergebouw.	- 16 -
Figuur 3. Zicht op de directeurswoning.	- 17 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 28 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 29 -
Figuur 6. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 30 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 31 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 32 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 33 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 34 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 35 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 36 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 37 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van het Land van Aelst.	- 42 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.	- 43 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 44 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 45 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 46 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 47 -
Figuur 20. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 48 -
Figuur 21. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979/1990.	- 49 -
Figuur 22. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 51 -

8 Bijlagen
